

Эхэ хайхан нутагаа эд камта мандуулаа!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной
декабриин 21-нээ
гарана

Бүгэдэ
арадай
газетэ

1996
ЯНВАРИЙН
11
Убэлэй дунда шара
хулгана
һарын 18
ЧЕТВЕРГ
гарагай 5
№6 (19346)
Газетын сэн
хэлсээтэ.

Малай үбэлжэлгэ—шанга шалгалта

ХУРЬГАД МААРАЛДАНААР ҮНИНЭЙ

Үнгэрэгшэ зун эндэ ябахандаа, үнинэй хонишон Николай Васильевич Клементьевтэй уулзахадамни ехэл уруу дуруушаг, урмагүйхэн хэбэртэй байгаа бэлэй.

—Хониднай хуу һалажа байна. Манай ажахыда тэдэмнай үсөөлгдэ үсөөлгдэхөөр урдань байһан найма-юһэн отараһаа мүнөө оройдоол нэгэниинь үдэбэ. Хойто жол энэ хирэдэ ерээ һаагнай, газар гэшхэхэ хонигүй болоод байхамнайһые холо бэшэ,— гэжэ тэрэ хэлээ һэн.

—Иигэжэ хонидые үгы бологор шахуу үсөөлхэ гэшые зүбгэжэ һанана гүт?— гэжэ асуухадамни, үнинэй хонишон ойро зуура уруугтаа харан бодожо үзөөд, хэлэбэ:

—Нооһо, мяханайһы миинтэ шахуу болоһоод байхада, хонид эднһэнээ харюулаһгүй, гарза гаргашаһаа ондоо юумэн энэ һалбарһаа үгы гэжэ хүтэлбэрилэгһнэд, мэргэжэлтэдэймнай гэмэрлэдхэдэнь буруу бэшэ юм ааб даа. Тийгэбэшые хонидые оройдоо үсхэбэрилхэсэ болихо, эдэһнһээ отголон арсаха гэшэ баһал буруу гэжэ һанашаб. Манайһы эндэхи хада, гүбээ газарта жэлэй ямаршые сагта хонидые адуулаха зохид бэлшээри яһала элбэг юм. Тэрэ мүртөө бүхы наһаараа гэхээр хонишоноор хүдэлһэн нам мэтэ зон хонидой хуу үгы хэгдээ һаань, хайшаа ошохо, юу хэхэбибди?

Тэрэ гэлээр долоон һара үнгэрөөд байхада тээсгэндахин үнөөхи хонишонтоёо уулзахадамни, яһала бараг, бага урматайшые янзатай байба.

—Эхэ хониднай хурьгалжа эхилээ. Заа-зуушые һаань, шэнэ түл түрэсын абтажа байхада, хониднай дан үндэһөө таһаргараа үгы болгогдохогүй бэшэ аабы гэлһэн багахан найдал бии болобо. Мүнөө манай отарада түрүүшын 100 гаран хурьгад абтаба. Гарзахоролтогүй. Хурьгадай мааралдажа эхилхэдэ доосоомнай зааха һайн болоһон шэнги байһал,— гэжэ Николай Васильевич Клементьев энэбхилэн хөөрэнэ.

Энэ хүнэй ингэжэ урмашаһанышые ойлгосотой. Жэшээлхэдэ, Барыкинай таряашадай ажахынуудай “Авангард” нэгэдэлдэ мүнөө бүхыдоо 756 хонид, тэрэ тоодо 517 эхэ хонид үлөөд байгаа һаа, тэдэһнһэнь шэнэ түл хурьгадай бараг абтабалнь, ерэхэ хабар үшөө нэгэ отара нэмэжэ эмхидхэхэ аргатай болохо ха юм.

—Хэр олон хурьгад абтаха гэжэ хүлээнэбта?— гээд, асуухада хонишон ингэжэ хэлэнэ:

—Эхэ хониднай хүсэ шадалаар бараг һайн. Үржүүлгэшые муу бэшээр хэгдээ гэжэ тоолоһобди. Мүнөө хэдэн хониднай эхирлээ. Хэрбээ даб дээрэ 100 гаран хурьгад абтаад байгаа һаа, олонхи түл январь соо гараха ёһотой. Юрэдөө адагынь 400 һайса гаран хурьгад абтаха аабза гээд һананабди.

Ахалаһа хонидонтой хамта баһал дүршэлтэй хүнүүд Павел Николаевич Черных, Тимофей Карпович Тайшихин, үшөө бүри һая ерһэн Александр Александрович Назимов хүдэлнэ.

Эдэнэр хонидойнгоо үбэлэй хашаа һайнаар дулаалаһхай, хана хаягайһы нүхэ һүбэ шөлгөнхэй. Хонидоо бүлээн уһаар уһалхын тула үрэмдэмэл худаг соогоо тэрэниие халааха түхээрлэгэ хээ.

—Нёдондо һайн шанартай үбһэн абтаа һэн. Тээ тэрэ һүрийн үбһэнэй ехэнхинь халаахай, гашуун үрмэдэһэтэй аад, хонидой эдихэдэ һайн байна. Эхэ хонидтоо тээсгэнэй зеленко эдюуаһэ байгаабди. Мүн тэдэнэй тус бүридэ үдэрэй 250 грамм талха таряанай зүйл үгэнэбди,— гэжэ хонишод хөөрэнэ.

Ажахын ори ганса отарынхидай гол зоригонь—бүхы хүрэгөө гарза хоролтогүйгөөр ондо оруулаха, шэнэ түлыень һайнаар түлжүүлхэ хэрэг болоно.

С. ВЯТКИН.

Тарбагатайн аймаг.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ

ТҮРҮҮЛЭГШЫН ЗАХИРАЛТА

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН НЭГЭДЭХИ ЗАРЛАЛАЙ АРАДАЙ ХУРАЛАЙ НАЙМАДАХИ СЕССИИН ХҮДЭЛМЭРЭЭ ЭХИЛХЭ БОЛЗОРЫЕ ХУБИЛГАХА ТУХАЙ

Россин Федерациин Федеральна Суглаанай Федерациин Сөвөдэй түрүүшын заседаниие 1996 оной январийн 23-да зарлаха тухай Россин Федерациин Президентын Зарлигтай дашарамдуулан, Буряад Республикын нэгэдэхи зарлалай Арадай Хуралай наймадахи сессийн хүдэлмэрээ эхилхэ болзорые 1996 оной январийн 29-дэ болгохо.

Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ
М. СЕМЁНОВ.

Улаан-Үдэ хото,
1996 оной январийн 9.

ОРДЕН БАРЮУЛАГДАБА

МУХАР-ШЭБЭР. (Манай штатпаблнэ корреспондент Василий Ширдармаев нимэ мэдээсэл телефоноор дуулгаба).

Таряашанай ажахынуудай “Знамя Ленина” нэгэдэлэй правленнин түрүүлэгшэ Буряадай ажахынуудай эгээл дүршэлтэй хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн болохо Николай Гармаевич Цырендашнев гүрэн түрынгоо урда габьяа ехэтэй, ажалдаа амжалтатай байһанайһы, арадуудай дунда хаш барисаа бэхирүүлһэнэйнь түлөө гүрэн түрын дээдын шагнал “Хани барисаанай”

орденоор шагнагдаба гэлһэн Россин Федерациин Президентын үнгэрэгшэжэлэй ноябриин 16-най Зарлиг республикын газетэнүүдтэ толилогдоо һэн.

Мухар-Шэбэрэй районно Сөвөдэй эмхидхэлэй асуудал харан түрүүшын сессидээр Буряад Республикын хүдөө ажахын болон эдэе хоолой министр А. М. Шевченко байгшэ оной январийн 5-да Николай Гармаевич Цырендашневта “Хани барисаанай” орден баярай оршон байдалда барюулба.

Дэлгүүрэй үнэ сэнгүүд

ХАЙШАА ХУБИЛБАБ?

Хотын ногоон дэлгүүрэй эдэе хоолой зүйлүүдэй сэн шэнэ жэлһээ хэр хубилбаб гээд 1995 оной декабриин 31-нэй үдэртэй зэргэсүүлэн харабал, зарим зүйлүүдэй сэнгынь дээшэлһэн, нүгөөдүүлһын доошолһон байба. Тусхайлбал, үнгэрһэн неделин бимба гарагай үдэр гэхэ гү, али гарагай долоондо Улаан-Үдын хүнэй комбинадай асарһан хахад литрэй шэлтэй хүнэй сэн 500 түхэригөөр, хахад литрэй кефир 400 түхэригөөр дээшэлээ гэхэ гү, али хүн—1900, кефир—2100 түхэригтэ хүргэгдөө. Энэ үдэр зөөхэй, ээзгэй гэхэ мэтэ хүнэй зүйлүүдые асарбагүй. Харин дэлгүүрэй байшангай үүдэн багта худалдаанда табигдаһан хахад литрэй шэлтэй хүнэй сэн аяар 2200, снежок 2500, 250 граммэй ээзгэй 3500 түхэригөөр сондо дурадахадаа.

Мяханай зүйлүүдһээ абахада, торкоопторгын рьадта энэ үдэр мориной мяхан наймаанда харагдабагүй. Үхэрэй ба хонидой мяхан шэнэ жэлэй урда тээхитэй адли сэнгээр—килограммынь

12000 түхэригөөр дурадахадан байна. Үнгэрһэн жэлэй декабриин 31-дэ үхэрэй һайн мяханай сэн 18000 түхэригтэ хүрһэн һаань, субботын үдэр эрхим шанартай, яһаар багашаг мяхан 16000 түхэригөөр худалдагдаба. Шэнэ жэлэй урда тээ гахайн мяхан 25000 түхэригтэ болоо һэн. Харин байгша ондо тэрэнэй сэнгынь 1000 түхэригөөр доошоо уһаа гэхэ гү, али гахайн мяхан дунда зэргээр 22000-24000 түхэригтэ хүрэнэ. Хонидой, мориной ба тахяагай мяханай сэн хэм соогоо үлөө. Үнгэрһэн амаралтын үдэр 2-дохи категориин тахяагай мяхан байхадаа, килограммынь 9900 түхэригөөр сэнгэгдэбэ.

1995 оной һүүлшын үдэрнүүдтэ тахяагай үндэгэнэй сэнгэй эрид дээшэлһыень ушпагваднай һайн мэдэнэ ёһотой. Манай фабрикануудай продукция наймаанда гаргагдахагүйдэнь, дэлгүүрэй наймаалаһнада Эрхүүтэй областиниц Большереченскийн шубуунай фабрикийн

продукци эндэ асаржа, арбан үндэгсэе аяар 9000 түхэригөөр сэнгэжэ, худалдаһан байна. Үнгэрһэн гарагай долоондо Улаан-Үдын шубуунай фабрикийн продукция наймаанда табигдажа, арбаниинь (нэгэдэхи категориинихи) 7500, хоёрдохинь 7200 түхэригөөр дурадахадаа.

Заһанай зүйлүүдэй сэнгынь мүнөө балай хубилаад орхибогүй. Тодорхойлбол, хүргэгдэһэн сурхай—12000, хүргэгдэһэн булуусхай (язь)—11000, баһал нимэрхүү горбуша—11000, мингтай—6500, сазан—13000, алгана—7000, ялаагана—4000-6000, калбала—9000, карп—8000, кальмар—22000, даһалагдаһан селедко—14000, даһалагдаһан омолн—11000, нимэ горбуша—14000, даһалагдаһан кета—17000, хүйтоор сонгогдохон омолн—20000-25000, хүйтоор сонгогдохон горбуша—28000-30000, хүйтоор сонгогдохон кета—50000, хүйтоор сонгогдохон селедко—20000, хүйтоор сонгогдохон улаан шөдөн (плотва) 10000

түхэригтэ байгаа.

Колбасагай сэн зарим тэды дээшэлбэ. “Одесска” сортын колбаса—27610, “саянска” ба “останкинска” сортнуудай колбаса—21340-21780, ветчина—32340, “сибирскэ” сортнуудай колбаса—25510-26620, рулет мяхан—33000, карбонат—38940, хүзүүнэй наридха мяхан—38940, үбсүүнэй мяхан—32000, сервелат—53000 түхэригөөр худалдагдаһан байна.

Гахайн даһалагдаһан килограмм саалын сэн 3000 түхэригөөр доошолоо гэхэ гү, али үнгэрһэн амаралтын үдэр 20000-22000 түхэригтэ хүргэгдэбэ.

Зүгын сээсэй тоһоной сэн тэрэл хэм соогоо үлөө. Харин зүгын гэршүүхын тоһон 30000 түхэригтэ болобо.

Огородой эдэһнһээ килограмм хартаабхын сэн 1200 түхэригтэ байһан һаа, мүнөө 2000 түхэригтэ хүргэгдөө. Хүнэг хартаабхын сэн аяар 15000 түхэригтэ бодобо. Морхообой сэн нэгэ бага доошоо уһаа.

Яблокын, маңдаринай, апельсинэй, лимондой болон бусад жэмсэй сэн үнөөһнэ зандаа үдэһхэй.

Редакциин социально-экономическа таһар.

Мүнөөдэр ханааемнай зобооно

ҮНДЭР БОДОЛ, УРАН БЭЛИГЭЭ...

Росси Федераци хадаа олон үндэһэ яһатанһаа бүридэдэг гүрэн байһан тула түүхын хүгжэлтын өөрын онсо зүйлнүүдтэй, уг заншалтай гэшэ. Россие хубилган шэнэдхэлгэ обществын хүгжэлтын бүхы галада хабаатай гэхэдэ болоно. Экономическа, политическэ, социальна болон оюун ухаан бодолой талаар горитой хубилатанууд болоно.

Россида ажаһуудаг арадуудай соёлой хүгжэлтэ хамтын хүсөөр лэ туйлагдһан түүхэтэй. Үндэһэ яһатанай, соёл, түүхэ болон уг заншал мүнөө урагштайгаар хүгжэнэ гэхын аргагүй.

Манай ханаада, оюун ухаан бодоороо доройтолоо эгээл аюултай зүйл болоно. Дэлгүүрэй замда яаралтайгаар оролого, бүхы юумээс үмсэлэлгэ, худалдаа наймаанай хизааргүйгөөр дэлгэрһэн улар, оюун ухаан бодолой талаар хоорон байдалда оролого манай общество хаандалга хаяа байна.

Чечен Республикада зэмгүү хүнүүдэй шуһанай адхаржа, үдэр бүри олон мянган хүнэй хуби заяанда хабаатай үйлэ хэрэгүүдэй боложо байхада, ямар оюун ухаан бодол тухай зугаа байхаб даа. Гэхэ зуура эгээл мүнөө хүнэй оюун бодолой хүгжөөлгэ илангаяа ехэ удаа шаартай байха нэн. Хүнүүд гансал эдэс хоолоор амиды ябадаггүй гэжэ зоний дунда дэмн хэлсэдэггүй юм бээ.

Хүнине оюун ухаан, бодолойи талаар, хүгжөөхын тула таарамжтай эрхэ байдал хэрэгтэй бшуу. Нэгэдэхээр, хүнэй хүгжэхын тула бүхы эрхэ байдал хангахын тулоо хубилган шэнэдхэлгэ бодоогуу хэдээ, имагтал үлэһэн ахир багахан мүнгэ гаргашадаг заншалаа болгоулаха ёһотойбди. Хэрбээ соёлой, эрдэмтэй хүгжэлтын, залуушуулай хэрэгүүдые эрхилэлгын асуудалнуудые шийдхэжэ шадаагүй наа, саашадаа бүхы хүгжэлтэмнай доройтон хожомдоходоо болохо бшуу. Хоёрдохээр, психологическа, педагогическа, социологическа эмхидхэлгэй талаар хайнаар хаража үзэгдэһэн гол бодомжонууд хэрэгтэй.

Гурбадахаяр, Арадай Хуралай хуули гаргалгын ажал ябуулгада онсо анхарал хандуулагдаха зэргэтэй. Манай республика доторхи соёлой байдал илангаяа ехэ анхарал хандуулаха асуудал болоһой. Мүнөө экономикын хүгжэлтэдэ анхарал хандуулаад лэ, зарим хүнүүд соёлой асуудалуудые тоохёо болгоһонхой. Соёлой хүгжэлтые

шэнэ шатада гаргахаар саг тулажа ерээ, тэрээнгүйгөөр арадуудай хоорондох харилсаа холбоо, хани барисаае бэхжүүлхын аргагүй байна. Түүхэдэ түшгэлэн, үндэһэ яһатанай оюун ухаан бодолые хэргээн хүгжөөхэ гэшэ гүрэн түрын шухала удаа шаартай хэрэг болоно.

Үндэһэ яһатанай соёлые, ёһо заншалые хэргээн хүгжөөхэдөө, үндэһэ яһатанай хоорондох харилсаа холбоо бэхжүүлхэ, гэдэнэй хоорондох аришадөө хэргээн усадхаха шухала гээд ойгохо ёһотойбди.

1990 оной октябрь харада Буряад оромнай бүрин эрхэтэй байлгые соносхоод, 1994 оной февраль харада шэнэ Конституци баталан абаа бэлэй. Бүрин эрхэтэй болоһон республикадмнай лэгэ миллионһоо дээшэ олон үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд ажаһууна. Мүнөө республикадмнай 726 мянган ород, 249,5 мянган буряад зон тоологдоно. Усоон хүн зонтой эвенкүүд Баунтын, Муйскын, Хойто-Байгалай, Баргажанай, Хурамхаанай аймагуудта, соёдууд Ахын райондо, немецүүд Захаамнай болон Кабанскын районуудта гол түлэб ажаһуудаг.

Буряад Республикын президент болон Правительство үндэһэ яһатанай соёлые хүгжөөхын тула ондо ондоо тухал маягуудые хэрэглэдэг байна. Бүгдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэлгэ, тусгаар эрхэ, эвенк, солонгос, поляк, еврей арадуудай үндэһэн соёлой түбүүд байгуулагдаа нэн. Бүхы аймагуудта нотаг нотагай зонтой нэгдэлүүд, Тарбагатайн ба Загарайн районуудта шэмээшгүүдэй соёлой түбүүд хүдэлмэрсэ ябуулжа байдаг.

Эдэ эблэлүүд ба түбүүд үндэһэ яһатадай угай соёлые, хэлые хэргээн хүгжөөхэ гэхэн гол зорилго урдаа табидаг. Соёлой болон хуралсалай талаар ажал ябуулха гэшэ тэдэ түбүүдэй эрхилдэг хэрэг мүн. Забайкалин арадуудай угай искусствын Ивалгын лицей дүрбэдэхи жэлээ хүдэлжэ байна. Тэндэ 200 гаран хүн хуранэ. Солонгос, ород, немец хэлэ шудалдаг кружогууд тус лицейдэ нэгдэнхэй. Согсолон хэлбэл, республика доторнай үндэһэнтэй 169 хургуули бии болгогдоод, ажаалаа урагштайгаар ябуулжа байдаг. Эвенк арадай 7 хургуули бии.

Гэхэтэй хамта түрэл хэлээр шудалха гэшэ национальна хуралсалай системэ бэнэ ааб даа. Арадай оюун ухаан бодолые хэргээхэ, хайн хайхан юумэндэ дуратайгаар хургаха, ниитын соёлые хүгжөөлгын хэрэгые тусхай хургуулинуудай хүсөөр шийдхэжэ болохо юм. Зүгөөр эдэб ушар шалтагануудһаа уламжалан, тиймэ тусхай хургуулинуудые эмхидхэхэ арга манайда даб дээрэ үгы байһаар. Ород хэлэн хадаа олон хүнүүдэй хоорондоо хөөрэдхэхэ хэлэн байһан тула тэрэниие шудалха асуудалда ехэ анхарал хандуулагдаха ёһотой. Ород араднай торэнхыдөө соёлой угаа баян ёһо заншалтай арад гээд мэдэнбди. Хуралсалай эмхи зургаануудта ямар хэлэ шудалха тухай асуудал ехэ, эсэгэнэрэйл шэлэн абаха эрхэ болодог гэшэ.

Бүгдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэлгэ 2 сьезд 1996 оной март харада болохо, тэрэндэ мүнөө бэлэдхэл ябажа байна гээд хануулаа.

"Буряад арадые хэргээн хүгжөөлгэ" гэхэн региональна семинар-зүблөөн болохоёо байна.

Буряадай телевидени болон радиогоор ород, буряад, эвенк хэлэнүүд дээрэ дамжууланууд хэгдэнэ.

Олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлүүдэй үндэһэ яһатанай эбтэй зетэй ажабайдалда ходоодо нүлөөлжэ, урданай уг заншалнуудта ехэ анхарал хандуулагдаг болоһонинь хайшаалтай.

Манай республикын олон тоото соёлой түбүүд пролирикада хамаардаггүй. Усоон хүн зонтой үндэһэ яһатад соёлдынгөө үндэһэн соёлые хүгжөөхэ эрхэтэй, энэ талаар засагай зургаануудай зүгөөр дамжэлгэ хэрэгтэй гэжэ зааха байһаб.

Росси бүридэлдэ ородог олон тоото арадууд үндэһэн соёлой түбүүдтэй байха ёһотой. Тиймэһээ үндэһэн соёлой автономн тухай" хуулини проект Росси Федерацин Правительствда эльгэжэбди. Тэрэһээ уламжалан, "Нютагай национально-территориальна бүлгэмүүд тухай", "Усоон хүн зонтой үндэһэ яһатад тухай" хуулинуудай баталагдан абтабал, ехэ удаа шаартай байха нэн. Гэхэ зуура национальна политика зүб мүрөөр бэсэлүүлхын тула Росси Федерацин, мүн Буряад Республикын бюджетүүдтэ "национальна политика" гэхэн тусхай статья байха зэргэтэй.

Эдэ үндэр бодол, уран бэлигэй асуудалуудые шийдхэлгэдэ Буряад Республикын Арадай Хурал, Президент, Правительство, сүүдэй зургаанууд, үндэһэн соёлой эблэлүүд ехэ үүргэ дүүргэхэ ёһотой.

В. АЛЕКСЕЕВА,
Буряад Республикын
Правительствын
национальна политикын,
ниитын нэгдэлнүүдтэй
холбоо байгуулгын секторые
даагша.

ҮРЕЭЛЭЙ ҮЗҮҮРТЭ - ТОНОН

Николай Ивлев ажалынгаа намтар амжалтатайгаар эхилээ нэн. Десятниковын дунда хургуулида хуража байһанһаа хойшо зунай амаралта бүхэндэ заатагүй тарья хуряалганай үедэ "Маяк" гэжэ тарьяшанай ажахынүүдэй эблэлдэ эжы, абатаяа хүдэлдэг байба. Абань Никифор Андронович - механизатор.

Мүнөө жолоошонсоор хүдэлнэ. Эхэнэ Полина Зиновьевна - агроном мэргэжэлтэй, хүүдэй жэлнүүдтэ - ажахын диспетчер. Тая эгшэнэ баһа хүдоо ажахын техникум дүүргээ, хаалин фермэ дээрэ хүдэлнэ.

Харин Николай хүүдэй дүрбэн жэл соо намартаа ходоодо үбһэ, тарья хуряалганай үедэ комбайнээрөөр хүдэлөө. Эжы, абань хубүүгээрээ омогорхдог. Хубүүнинь ажалгүй байгаагүй, тарьягаар салингаа абаха, оортоо хубсаһанай мүнгэ олохо. Юрэдөө, Николай "унаһан малгайгаа абангүй" ажалладаг. 11 класс дүүргээ. Нёдондо намар комбайнёр Александр Соколовтой эгээн ехээр тарья сохижо, район соогоо түрүүшын хуури эзэлэ.

Энэ жэл Николайда ехэ амжалтатай байба. СПТУ-да хэды хара хуража, шалгалтануудые бэрхээр тушаажа, жолоошон болобо. Хүүдэй автомашинна жолоодолгоор ПТУ-гай хурагшадай хоорондын республикын мүрысоондэ хабаадажа, 2-дохи хуурида гараа нэн.

Ямарые техникын оньһо таахаар бэрхэ юм. Мотодикл дээрэ хуугаад, хажуугаарини һалхи хүрин үнгэрхэ. Гэбэшые Николайн дуратай ажалынь комбайнёрой ажал болоо. Хүүргэ дээрэһээ тарьянай полёор комбайнуудай ябахыень, хоолосой долгион намилзажа байхыень хараад, досоонь паран гарахадал болодог. Юундэб гэхэдэ, энэ минии тарифан поли гэжэ ханахадань, угаа аятай бшуу.

Николай энэшые удаа тарья хуряалгада өөрыгөө харуула Александр Соколов гэжэ үр жэлэйн хуряалгаша эблэл соо 5300 центнер тарья сохижо, дэхи хуури абаа. Дүй дүршэлт комбайнёрнуудай тоо Николай орожо, 2-дохи хуури эзэлб. 4337 центнер тарья эбл комбайнёр хуряалан байна.

Николай Ивлев энэ зун наһатай болоо. Армида алба хэдуудалга ерээд, Никифор Андронович Полина Зиновьевна хоёр түрэлнүүдээ, Николайн хургуулида суг хурал хайхыень урижа, тарьяшанай бичигтэ уриба. Иайн абахыень хубүүннэ үрэлнүүдые хэлээ.

Армида алба хэжэ, гүрэн хамгаалаа гэшэмн эршүүлэй нангин уялга гээ тоологдодог, гэжэ абань Никифор Андронович хэлээ. Ивлевтамэй уг гарбалые талаһаа дурдуулхагүйш гээ мэдэнбди. Шамдаа хай хайханые хүсэнэб, хубүүннэ түрэлхидынь, нүхэдн мүнөө сагай мүү байдал дурда зуура "халуун газарнууд Чечнядахи дайн ханадаг. Тийшээ дайралдаагүй болэ хайн байгаа. Манай Буряа оронһоо хубүүд гэгдэ албах ха юм.

Айнаад байхагүйб. Хаан оло гэнэб, тэгдэ алба хэхэ шигэжэ Николай Ивлев шийдэлгээр хэлээ.

Тийгээш наа, ойлар ябаарай, хубүүмни, - гээ Полина Зиновьевна аалиханы харгыдань үрээжэ, нулимсэ һэмээхэн аршаба. "Үрээ үзүүртэ - тонон" гэжэ дэ хэлсэдэггүй.

Эжынэр гэшэмнай эжын ха юм даа...

Замдаа жаргалтай ябаар ажалла бэрхэ хубүүн Николай Ивлев! хайнаар албала хэ "хоёр үбэлһөө, хоёр хабарһа гэртээ жаргалтай бусахыа хүсэнэб.

С. ТЮЛЮКОВ

БОГОНИ МҮРНҮҮДЭЭР

1996 оной январин 1-һээ Правительствын тогтоолоор Увс Үдэдэ бии болгогдожо байгаа хуулин наһа гүйсөөгүй үхибүү байха социальна приподтэ бюджетһээ мүнгэн номологдохо боло...

Республикын Правительствын тогтоолтой зохилдуула Хурамхаанай районий Бархан хууриной хажууда Баргажан дээр модон хүүргын барилгада Финансын министерство Хүдөө ажал болон эдээ хоолой министрствын капитална номологын лимитэ 150 миллион түхэрэг 1996 оной түрүүшын квартада үгэхэ боло. Тийхэдэ территорияльна харгын жасын ноосэһээ 50 миллион түхэрэг "Бурятангдор" үгэхэ юм.

Тус хүүргын захилһад Хурамхаанай районий Ленинэй нэрэмж колхоз болоно.

БАУНТЫН АЙМАГАЙ түб Багдарин хууриной хэрэгсэлмжин кооперацин столово энгэ эдэлхээс ерэ хүнүүдые хайнаар хангадаг юм. Элдэб янзын эдээ хөө зүйлнүүд орошоодо дурадхагдадаг. Столовые даагша Лида Анатольевна Михайловагай хүтэлбэрилдэг коллектив а хэрэгтээ хүн зоние амтан эдэгээр хангадаг байна. Тогоо Наталья Леонидовна Чебукина, амарта угаагша Гали Дмитриевна Панова болон бусад илангаяа хайнаар ажаллада юм.

Баярай үгэшлүүд, сайлалганууд, түрэ найр ходо үгээрэгдэдэг.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарһаа): Г.Д.Панова, Н.А.Чебукина, А.А.Михайлова.

Ц.ЦЫРЕНЖАПОВАЙ

БҮГЭДЭ БУРЯАДУУДАЙ ҮНДЭНН СОЁЛОЙ ЭБЛЭЛЭЙ СОВЕДЭЙ БОЛОН ШАЛГАЛТЫН КОМИССИЙН ХАМТЫН ПЛЕНУМЭЙ ТОГТООЛ

Бүгэдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэлэй соведэй болон шалгалтын комиссийн 1995 оной декабриин 8-да болоһон пленум дээрэ бүгэдэ буряадуудай съезд зарлаха талаар удаахи тогтоол баталагдан абтаһан байна.

Бүгэдэ буряадуудай 1 съездһээ юунэй хэгдэһэн тухай бүгэдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэлэй президент Д.Н.Д. Дугаровай мэдээсэл тус пленум дээрэ шагнагдаһан байна. Урдахи съезд дээрэ табигдаһан зорилгонууды бэелүүлхын тула үсэд нэтэрүү хүдэлмэри ябуулһанай ашаар Буряад Республикада, Эрхүүгэй болон Шэтын областьнуудта, Агын болон Усть-Ордын автономито округуудта, ороной бусад нотагуудта ажаһуудаг буряадууды үндэһэн соёлой, оюун ухаанай талаар нэгэдүүлгэдэ тодорхой амжалта туйлагдаа гэжэ пленум тэмдэглээ.

Буряад арадай угай соёл болбосоролые һэргээхын, хүгжөөхын тула али болохо арга нүхэсэл байгуулагдаа. Соёл болбосоролой мүнөө үеын байдалда үндэһэлэн, арадай ёһо гуримые, зан заншалые, аман зохёолые, эртэ урдын болон мүнөө үеын урлал, литературые олоной дунда үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, хүгжөөхэ хүдэлмэри ябуулагдаа. Нуралсалай зарим пособинууд, оюун соёлой эгээл һонин зүйлнүүд, "Гэсэр" эпос болон бусад зохёолнууд хэблэгдэ. Сценаринууд, программанууд найруулагдадаг, фольклорно хэмжээ ябуулгануудта, тематическа конкурсуудта, мурисөөнүүдтэ нилээдгүй олон хүн хабаадуулагдадаг байгаа. Мэдээжэ эрдэмтэд, хуушанай юумэ мэдэхэ хүнүүд, искусство шэнжэлэгшэд, литераторнууд, хүгжэм шэнжэлэгшэд, дуушад, уранаар уншадаг хүнүүд, үльгэршэд, уран зурашад, архитекторнууд болон арадай уран бэлигтэн олоороо эдэ хэмжээ ябуулгануудта хабаадаһан байна. Буряад хэлэн ажабайдалда эдэбхитэйгээр орожо байнхай.

Хуушан буряад зураг, уран шэмэглэлэй искусство һэргээхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэ. "Буряад зураг" гэжэ хуушан буряад искусствын жаса байгуулагдаа. Соёлой олон һалбаряар кадрнууд бэлдэгдэжэ байна. Соёлой түүхэтэ памятнигууд һэргээгдэн бодхоогдоно.

Буряад үндэһэн соёлой асуудалнуудаар регионуудта, регионууд хоорондын нотагуудта хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэдэг. Гүрэн түрын һүлдэнүүдые, социальн-соёлой, оюун ухаанай гол шухала асуудалнуудаар хуули ёһондой бэшгэй проектнүүдые, текстнүүдые зүбшэн хэлсэлгэдэ ВАРК-кын соведэй гэгшүүд хабаадаһаншые, хабаадажатиыг байдаг.

Арадуудай хоорондох хани барисаа бэхижүүлхэ, хилын саанахи түбүүдтэй харилсаха, соёлой түбүүдтэ, бүлгэмүүдтэ, нотагаархидай нэгэдэлнүүдтэ туһаламжа зүүлхэ талаар эдэбхитэй хүдэлмэри ябуулагдаа.

Гэхэтэй хамта уставай эрилтэнүүдые бэелүүлхэ талаар ВАРК-ын ажал ябуулгада зарим тэды дутуу дунда зүйлнүүд бии гэжэ ВАРК-ын соведэй гэгшүүд зааһан байна.

Уставай эрилтэнүүдһээ уламжалан, ВАРК-ын соведэй пленум тогтобно гэбэл:

1. 1996 оной мартын 25-26-най үдэрнүүдтэ Улаан-Үдэдэ Бүгэдэ буряадуудай II съезд зарлаха.
2. Съездын үзэмжэдэ иимэ асуудалнуудые табиха:
  - а/. ВАРК-ын соведэй тоосоон;
  - б/. ВАРК-ын шалгалтын комиссийн тоосоон;
  - в/. буряад яһатанай болон үндэһэн соёлой һэргэн хүгжэлтын гол бодомжо;
  - г/. ВАРК-ын уставта оруулагдаха хубилалтанууд болон нэмэлтэнүүд;
  - д/. хүтэлбэрийн зургаануудые, шалгалтын комиссийн хунгаха тухай;
  - е/. элдэб асуудалнууд.
3. Элидхэлшэдые баталха:
  - а/. ВАРК-ын тоосоото элидхэлшээр - Д.Н.Д. Дугаровые;
  - б/. шалгалтын комиссийн тоосоото элидхэлшээр - Д.Д. Очировые;
  - в/. буряад яһатанай болон үндэһэн соёлой һэргэн хүгжэлтын гол бодомжын элидхэлшээр - Т.М. Михайловые, Ю.Б. Рандаловые;
  - г/. ВАРК-ын уставта хубилалтануудые болон нэмэлтэнүүдые оруулаха тухай элидхэлшээр - Г.Л. Санжиевые.
4. 1996 оной мартын I болотор элидхэлнүүдэй нэгэ тезисүүдые хүдэлмэрилгын бүлэгтэ элидхэлшэд үгэхэ эргэтэй.
5. 1996 оной мартын I болотор Бүгэдэ буряадуудай съезддэ делегадуудые хунгажа дүүргэхэ. Тиихэдэ буряадуудай автономито бүридхэлнүүдтэ, мүн баһа автономитоо гадаа тээ - Россин Федерацийн болон СНГ-гэй ороноудай областнуудта, хизаарнуудта, гороудта, районуудта, нууринуудта ажаһуудаг 3000 буряад бүхэнһөө нэгэ делегат

гэһэн нормоор суглаанууд, конференцинууд, үндэһэтэнэй-соёлой клубуудай, үндэһэн соёлой түбүүдэй, эблэлнүүдэй, жасануудай, нотагаархидай нэгэдэлнүүдэй, бүлгэмүүдэй съезднүүд дээрэ, эрхэтэдэй сходууд дээрэ хунгагдаха.

Бүхы хабаадагшадые нэгэ газарта, нэгэ сагта суглуулха аргагүй зарим нотагуудта, олон хүн зонтой томо гороудта нотагаархидай нэгэдэлнүүдэй, ниитын бусад бүридэлнүүдэй суглаанууд, сходууд, конференцинууд, съезднүүд дээрэ делегадуудые хунгалгы бэелүүлхэ.

Хилын саагуур оршодог буряадуудые яагаад хабаадуулха гэхэдэ, Монголд, Хитадай Арадай Республикада ажалуудаг буряадуудһаа 3-3 делегадые шиидхэхы дуунай эрхэтэйгээр түлөөлэгшэдые урилгын гуримаар бэелүүлхэ.

5. Буряад Республикын, автономито округуудай, Эрхүүгэй, Шэтын областиин зохёохы ажалтанай холбоонуудһаа, мүн баһа научна зохёолнуудай, шэнжэлгэнүүд, проектнүүдэй зарим авторнуудые шиидхэхы дуунай эрхэтэйгээр 1-1 түлөөлэгшэдые уриха.

6. Ортонуудай, шэмээшэгүүдэй, солонгосуудай, еврейнүүдэй, немецүүдэй, полягуудай үндэһэн соёлой түбүүдһээ, А.Доржиевай, В.Инкижиновэй жасануудһаа, "Түбэдэй хани нүхэд", Н.Рерихэй бүлгэмүүдһээ, ЦДУБ-һаа, "Арьяа Баала" гэжэ буддистнуудай нэгэдэлһээ, Хүүгэдэй уран зохёолшодой эблэлһээ, "Хараасгай", "Байгал" сэтгүүлнүүдһээ, "Буряад үнэн", "Бурятия", "Правда Бурятии", "Буряадай залуушуул" газетнүүдһээ, Буряадай телерадиокомпанийн редакцинуудһаа, "Ариг Ус", "Тивиком" ТВ-нүүдһээ, дайнай болон ажалай ветерануудай Буряадай республиканска холбоонһоо 1-1 түлөөлэгшэдые уриха.

7. РФ-гэй болон РФ-гэй субъектнүүдэй гүрэнэй засагай, хүтэлбэрийн түлөөлэгшэдтэ, нотагай өһөдөө өһөдыгөө хүтэлбэрийн захиргаанай толгойлошодто списокээр, Түлөөлөгшүй Арадуудай Организацияда (ОНИ) тусхай урилга эльгээһынь ВАРК-ын президентэдэ даалгаха.

8. Делегадуудые хунгалгы эмхидхэлгын түлөө хиналгы, харюусалгые удаахи хүнүүдтэ даалгаха гэбэл:

- а/ Буряад Республикадахиин - ВАРК-ын вице-президент Б.Д.Баяртуевта;
- б/ Эрхүүгэй областьдохини, Усть-Ордын Буряадай автономито округойхиин - ВАРК-ын вице-президент Г.Н.Богдановта;
- в/ Шэтын областиинхиин, Агын Буряадай автономито округойхиин - ВАРК-ын вице-президент Э.Ч.Д. Чимитдоржиевта.

Комисси байгуулха:

9. а/ 1991-1995 онуудта ВАРК-ын соведэй хүдэлмэрийн дүн тухай съездын шийдхэбэрийн проект бэлдэлгээр иимэ бүридэлтэй комисси байгуулха: Д.Н.Д. Дугаров (түрүүлэгшэ), Б.Д. Баяртуев, Г.Н.Богданов, В.М.Алексеева, Д.Д.Дагбаев, П.Н.Нимаев, Е.Б.Раднаева, Г.Л.Санжиев, Э.Ч.Д.Чимитдоржиев, С.Ш.Чагдуров;

б/ буряад арадай политическэ, экономическа, социальна гол шухала асуудалнуудые бэлдэхэ, үндэһэн соёлые холын хараатайгаар һэргээхэ ба хүгжөөхэ талаар иимэ бүридэлтэй комисси байгуулха: Т.М.Михайлов (түрүүлэгшэ), Ю.Б.Рандалов (түрүүлэгшын орлогшо), С.С.Босхолов, Д.Ч.Боросгоев, Б.Д.Баяртуев, Д.Н.Д. Дугаров, Д.Н.С.Дугаров, Б.Б.Жамсуев, А.А.Бороново, С.Д. Намсараев, Д.Д.Ошоров, А.А.Елаев, А.З.Хамарханов, С.Ц.Цыреторов;

в/ ВАРК-ын уставта хубилалтануудые болон нэмэлтэнүүдые оруулаха асуудалнуудые бэлдэлгээр иимэ бүридэлтэй комисси байгуулха: Г.Л.Санжиев (түрүүлэгшэ), А.А.Елаев, С.С.Босхолов, Д.Д.Дагбаев, Г.Д.Мархаева, Г.Н.Струбинов.

10. II съездые бэлдэхэ, үнгэргэхэ талаар гаргашын сметые баталха.

Бүгэдэ буряадуудай съезд үнгэргэлгэдэ мүнгэ һомолхынь Россин Федерацийн Үндэһэ яһатанай болон региональна политикын талаар министрствые, Буряад Республикын Правительствоы, Эрхүүгэй болон Шэтын областьнуудай, Агын болон Усть-Ордын автономито округуудай захиргаануудые гуйха.

Бүгэдэ буряадуудай съездын бэлдхэдэ зориулһан тусхай дугаар гаргахынь "Гуламта" газетын редакторта даалгаха.

Бүгэдэ буряадуудай съезд хадаа буряад арадай ажабайдалда, Россин Федерацийн дэбисхэр дээрэ, хилын саагуур ажалуудаг арадуудай өөрсэ янзын байдалда, тэдэнтэй хани харилсаа бэхижүүлгэдэ горитой үйлэ хэрэг болохо байһаниинь дамжаггүй. Буряад арадай бодото эрилтые, эрмэлзэлые съезд харуулха, тэдэ абтаһан шийдхэбэрийнүүдынь олонийтын зүгһөө дүүрэн дэмжэлгэдэ хүртэхэ гэжэ найданабди...

АРАДАЙ ХУРАЛАЙ СЕССИИЕ УГТУУЛАН

СОЁЛШОДТО АНХАРАЛАА ХАНДУУЛЫТ!

Улаан-Үдын П.И.Чайковскийн нэрэмжэтэ хүгжэмэй колледж үнийнэй, баян түүхэтэй хургуули юм. Анха түрүүн тэрэ 1928 ондо үндэһэ яһатанай хүгжэмэй-театральна студи гэжэ нэрэтэйгээр байгуулагдаа һэн. Хоёр жэлэй үнгэрхэдэ, 1930 ондо, тус студи искусствын техникум гэжэ нэрлэгдэ бэлэй. Удаань тус техникум хүгжэмэй-театральна училищи гэжэ шэнэ нэрэтэй болобо. Эгээл энэ училищиие 1932 ондо дүүргэжэ гарагшад буряад драмын театрай үндэһэ нуури табилсаһан гэшээ. Харин 1940 онһоо манай училищи П.И.Чайковскийн нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищи болгодоо һэн. Мүн 1993 онһоо хүгжэмэй колледж болоһон байнабди.

Мүнөө энэ хүндэ хүшэр сагай тохёолдоод байхада, соёлой эмхи зургаануудые заһабарилхань, үбэлдэ бэлдэхэнь тон бэрхэтэй болонхой. Тиигээдшэ дулаанай, электрын элшэ хүсэнэй, хэлхээ холбоондой түлбэрийн үнэ сэнгүүдэй байд гээд лэ дээшлэжэ байхадань, соёлой эмхи зургаануудай урда бэрхэшээлтэй байдал тохёолдонхой.

Училищингаа заһабарилга хэтын тула материалнуудые худалдажа абаха хэрэгтэй. Теэд манай Соёлой министрствэдэ эдэ бүгэдые худалдажа абаха мүнгэн байхагүй. Хэтэржэ өрхөдөө, бидэ үнгэрһэн жэлэй заһабарилгы урьһаар хүүлбэбди. Заһабарилгын бригадануудта зарим мүнгниинь түлэгдөөшье һаа, мүнөө үедэ горитой мүнгэн үшөө түлэгдөөгүй байһаар.

Мүн үшөө нэгэ бэрхэшээлнэй гэхэдэ, салин хүлһэмнай хэдэн нараар түлэгдэдэггүй. Зүгөөр эндэ хэнэй зэмтэйе заахань хүшэр. Ушар юуб гэхэдэ, бүхы Росси дотор иимэ байдл тохёолдонхой ха юм.

Соёлой министрствын колледи дээрэ үбэлдэ хотын соёлой бүхы эмхи зургаануудай хэр бэлдэһэн тухай хөөрөлдөөн болоо һэн. Манай колледж үбэлэй үедэ хүдэлхөөр бэлэн болгодошье һаа, заһабарилгын хэлсээнэй ёһоор мүнгээ хүсэд түлэжэ шадаагүй байһаарбди.

Теэд хотын дулаа дамжуулдаг эмхи зургаанай удаан сагай туршада манда дулаа үгөөгүй байһанһаа уламжалан, хэшээлнүүдэ болуулха туйлдаа хүрөө нэмди. Ушар юуб гэхэдэ, хүйтэн болоһон хойно дулаа дамжуулагдаа заһабарияа хэһээр лэ байгаа. Тиихэдэнь гансал манай колледж бэшэ, кооперативна, лесотехническэ колледжнууд зуураха туйлдаа хүрэхэн байна. Хүйтэнһөө ядахада, бидэ Советскэ районой захиргаанда хэды дахин хандабди.

Мүнөө үедэ "Соёл тухай" Хуулийн проект зүбшэн хэлсэгдэжэ байна. Арадай Хуралай ээлжэтэ сесси дээрэ тэрэ Хуули баталагдан абтаха юм ха. Тус Хуулийн проект дотор республикын бюджетей 6 процентһээ бага бэшэ мүнгэн зөөри соёлшодто үгтэхэ гэжэ хэлэгдэнхэй. Теэд мүнөө тус бюджетей оройдоол 0,75 процентнь үгтэнэ бшуу. Соёлшодой урда ушардаг бүхы бэрхэшээлнүүд эгээл эндэһээ эхитэй гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Харин 6 процент үгэдэг болоһонь, соёлшодой салин хүлһэн нэгэ бага дээшлэхэ, тэдэнэр болзор соогоо салингаа абадаг болохо, мүн соёлой эмхи зургаануудые заһабарилха мүнгэн олдохо һэн ха гэжэ пангадана.

Д.АНГАЕВ,
Улаан-Үдын П.И.
Чайковскийн нэрэмжэтэ
хүгжэмэй колледжын
директорэй
орлогшо.

УНШАА, ДУУЛАА НЭН ГҮТ?

ЭХЭНЭРНҮҮДЭЙ ЭРХЭНЬ ЭРЭШҮҮЛЭЙХИДЭ ДҮТЭЛӨӨ

Япон гүрэндэ социальна талаар үлөөхэ эрхэтэй болобо. Зарим хубилалтанууд болохоор Обществодо мянгаад жэл соо үлөөдгээ. Тодорхойлон хэлбэл, байһан заншалаар эхэнэрүүд 1996 ондо элдэхи эхэнэрүүд хоёрдохн сортын эрхэтэй тоодо хобдохн сортын эрхэтэй тоодо ородогһаа, мүнөө энэ хубилалтаар адаманда гарахадаа, басагал айхабтарехэ алхамурагнаа хэхэнь

гээшэ. Тэрэниһээ гадна, эхэнэрүүд бусад эрхэтэй болохо ёһотой. Жэһээлэн хэлбэл, Япондо эршүүл һамганһаа халахадаа, тэрэ дары гэрлэхэ эрхэтэй мүнөө болотор байһан юм. Харин эхэнэрүүд зургаа һара соо хүлэхэ ёһотой байгаа. Малаһан үбгэлһөө эхэнэр хэллэгтэй болоогүй тү гэжэ лэбэлхрэхэдэ зорилготой байгаа бшуу. Шэнэ хуулийн ёһоор эхэнэрүүд халаһан хойноо зуу хоноһон хойноо дахинаа хадамда гараха эрхэтэй болобо. Эгээл адли тэгнэ эрхэ үшөө олгогдоогүй гэжэ элнтэй харагдана. Юрэдөөл, эхэнэрүүдэй эрхэнь эрэнүүдэй хидэ яһаладүтэлөө гэжэ ойлгохоор, "Рабочая трибуна" газетһээ абтаба.

ҮНШЭН ХҮҮГЭДТЭ ҮРГЭМЖЭ ХЭРЭГТЭЙ

ХОЙШОЛУУЛАГДАШАГҮЙ АСУУДАЛ

Иүүлэй жэлүүдтэ хүн зоний байдалай хүндэ бэрхшээлтэй болоһониинь бүгэдэндэ эли. Энээнэйнь хойшолоннэн түрүүн багашуулай уян нюрганда буудаг гэжэ мүн лэ зон найн мэдэнэ. Энэ хэлэньгээршэлэн тоонууд олон байха. Республика дотор үншэн хүүгэдэй тоо 20 процентээр олошороо. Эхин хургуулида, мэргэжэл олгодог дунда, дээдэ хуралсалда имэ үхибүүдыс хургахань гайтай болонги, хургуули дүүргэшье наань, ажал олохонь бэрхэтэй. "Россин хүүгэд" гэжэ Президентын гар табиһан тусхайта программа гаранхай юм. Үншэн хүүгэд, эрэмдэг-инвалид бологшод, хойто зүгэй районуудай багашуула, бэлигтэйшүүл, хүүгэдэй эдээ хоол эмхидхэхэ хэрэг улам үргэдхэхэ, зуиай амаралта эмхидхэхэ-имэ хэмжээнүүдтэй программа болоно. Эдэ бүгэдэниие бэелүүлхэ зорилгоор Эрдэм хуралсалай министерство энээндэ хабаатай тусхай зургаануудтай хамта багашуулыс хамгаалха, хүмүүжүүлхэ, хургаха хэмжээнүүдыс харгалһан байна.

Мүноонэй сагта эхэ, эсэгэгүй хүүгэдһээ гадуур доройтоһон зарим айлнуудай үри бээнэр үншэрэгшэдэй тоодо оронхой, үйлсын, базаарай аюулта урасхаалай "далай" худар орожо зобоно гэжэ зүрхээс үбдэн хэлэхэ баатай бологдоно. Эдэниие, мүн доройтоһон гэртэхинииньшье, аюулааа хэргылхэ, хүүгэдэньс абарха, түбхинүүлхэ, хургаха мэтын гайтай ажал гарана. Тиң гэхэдэ, хүүгэдэй байшангуудшыс республика дотор тиимэ олон бэшэ, 409 үхибүүдэй байха 7 имэ байшангууд бии юм. Эдэнэрэй 204-ниинь дүрбэн бүлын гэрнүүдтэ

хүмүүжүүлэгдэдэг. Үншэн, гэр булын харууһагүй хүүгэдэй 1 хургуули-интернат бии гээшэ. Бага наһандаа бага зэргэ гэмтэлдэ ороһон (эрэмдэгтэй) хүүгэдэй хургуули-интернат Шулуутайда (Загарайн аймаг) үнинэй тогтонхой. Кабанскын, Загарайн, Муйскын районуудта хэдэ хэдэн бүлэнэр хүүгэдыс даажа абаад, хүмүүжүүддэг юм.

Хүүгэдэй хаагдаһан саадуудай байрануудта 40-40 багашуулай багтаамжатай хоёр байшан: Кабанскын райондохи Каменск тосхондо Хэжэнгын райондохи Новокижингинск тосхондо (хоёрдохинь 1994 онһоо) хүдэлжэ байнхай. Мүн үнгэрэгшэ жэлдэ Яруунын, Сэлэнгын, Мухар-Шэбэрэй, Прибайкалин районуудтахи үншэн хүүгэдэй, гэртэхидэй харгамжаһаа гараһан багашуулай байдаг интернадуудай дэргэдэ 6 бүлэг нээжэ, 90 үхибүүдыс түбхинүүлһэн байгдана. Тиңгэшье наа, имэ үйлэдэ дайрагдаһан бүхы үхибүүдыс бултынь түбхинүүлхэ арга боломжын үгы байһанда голхорхоһо бэшэ аргагүй байна. Үншэн, элдэбын шалтагаанаар гэр бүлэһоо гараһан (орхигдоһон) 3000 үхибүүд республика дотор тоологдоно.

Үхибүүдэй байшангуудта хүмүүжүүлэгдэжэ хуража гараһан, хургуули-интернадуудта, мэргэжэл олгодог училищинуудта (ПТУ), техникумүүдтэ, дээдэ хургуулинуудташыс хуража дүүргэһэн эдиршүүлэй саананхи байдалыс эмхидхэлсэхэ, ажалда оруулаха гэхэ зэргын нилээд бэрхшээлтэй асуудал гарадаг. Хүмүүжүүлгын хуралсалай дээрэ дурсагдагша зургаануудай эрхэ байдал, хуралсалыс

хайжаруулаха, энээндэнь хабаатай техникэ, хэрэгсэлнүүдээр хангаха мэтын асуудалнуудай шухала байһан тухайда (бодото байдалынь дэлбэлжэ ярингүй) миин лэ дурдаг.

Үхибүүдэй зургаануудта хүмүүжүүлэгдэхэ болзороо дүүргэжэ гараһан, үгышье наа, дунда, дээдэ хуралсал, мэргэжэл олгодог эхин хуралсал дүүргэһэн үншэн үхибүүдыс түгэс хангамжатай байраар оошоргүйгөөр хангаха гэхэн Россин Федерациин Гэр байрын Кодекс (37-дохи статья) бии юм. Теэд районууд, городуудай эрдэм хуралсалай зургаануудай мэдээнэй ёһоор хамтадаа 56 үншэн үхибүүд тоологдоно. Тэдэнэй 37-ниинь үхибүүдэй байшангай хуралсал, 14-ниинь ПТУ-е дүүргэгшэд болоно. Эдэниие байраар хангаха хэрэг гарана.

Гэр байра үмсэлэлгын үедэ мэдэгдээгүй хүндүүлхэй асуудал гаража ербэ. Юуб гэхэдэ, байрануудыс үмсэлэлгын дансануудта хүүгэдэй эрхэ хараада абтангүй үлэхэнэйнь гэмээр һүүлэй һүүлдэ хуулиин наһа гүйсөөгүй үхибүүдэй газар үлэхэ ушар үзэгдэдэг болоһон байна. Энэ алдууе заһахын тулада Россин Федерациин Гэр байрын Кодексдо заһабари оруулагданхай. Тиңгэжэ байра бүхэнэй бүлын гэрнүүн бүхэл булта адли эрхэтэй болоо. Энэ асуудалаар (республика дотор зохихо ажал яһала ябуулагдадаг болоһонхой. Прокуратурын зүгһоо энэ хуули харгамжада абтажа, дүүргэлгынь шалгадаг, гэр байрын худалдаан гү, али андалдаагаар һэжэлгэмээр, худал хэлсээнүүд буруушаагдадаг юм. Хэды имэ хэмжээнүүдэй абтаашье наань, олон үншэн эдиршүүл байрагүй

байһаар зандаа. 1994 ондо хүүгэдэй байшангай хуралсал 57 хүн дүүргэе, тэдэнэй 23-ниинь өөһэдын байрагай байгаа. 1995 ондо 52 хүн дүүргэе, тэдэнэй 9-ниинь байрагай. Имэ багашуулай анханда байһан байранууд эдээндэ үлоөгдэхэ ёһотой гэхэн хуули бии юм. Теэд энэ хуули сахигданагүй. Хуулиин наһа гүйсөөгүй тиимэ хүнэй нэрэдэ байрань үлоөгдэбэ гэхэн тусхай зургаанай бэшэг-баталамжа байха ёһотой. Улаан-Үдэ хотын "Малышок" гэжэ хүүгэдэй байшанда 42 хурагшадай 8 үхибүүдтэнь имэ бэшэг огто байгаагүй. Дунда, дээдэ хуралсал дүүргэһэн 70 залуушуул Буряад орон, Эрхүүгэй область худар эльгээгдэе, эдэнэр өөһэдөө ажал, байра оложо түбхинэхэ ёһотой зон. Үншэрһэн үхибүүдыс ажалаар (хэдэ хэдэн хүнэй орожо хүдэлхэ хуури үлоохэ) хангаха хуули бии юм. Энэньшье бэелүүлэгдэдэггүй зандаа, дээрэ заагдаһан 57 хүнһоо (1994 ондо дүүргэһэн) 8-ниинь, 1995 ондо хуралсал дүүргэгшэдэй (52 хүнэй) 21-ниинь ажалгүй үлэнхэй. 1995 ондо ПТУ-е дүүргэгшэдэй 10-ниинь ажалда оруулагдаагүй байһаар зандаа.

Элдэб хургуулинуудта хуража ябаһан имэ залуушууд тухаламжа үзүүлдэг болоһон ушарыс тэмдэглэхэ ёһотойбли. Жэншэнь, дунда, дээдэ хургуулинуудта хуража байһан 323 үншэн үхибүүдтэ сойһалына тэдхэмжын республикын жаса 1994 ондо хүн бүхэндэ 21 мянган түхэригэй нара бүриин стипенди тогтоһон бэлэй. Энэнь жэлдэ 81 миллион 396 мянган түхэриг болоно. Гадна дээдэ хургуулин оюутанда харын 46-61 мянган түхэриг хүрэтэр стипенди түлэдэг байгаа. НГУ-гай БФ-гэй

оюутан харын эгээл ехэнь 61 түхэриг абадаг болоһон Дээдэ хургуулин үншэн оюутан нарадаа дунда зэргэ 82 мянган түхэриг абадаг бай Мүн дээдэ хуралсалаа дүүргэе имэ оюутанда 1995 ондо нэгэ доро: ВСГТУ-е дүүргэе бүхэндэ 4 миллион 137 мянган түхэриг, ВСГАКИ-е дүүргэгшэдэ 500 мянган, БГПИ-е дүүргэгшэдэ - 1 миллион түхэриг түлэһэн байга Техникумүүдтэ хурадаг үншэн оюутад хамтын байрын түлэдэггүй, нарадаа эдэ хоолдонь 108300 түхэриг үгтэ, харын 43 мянган түхэриг стипенди абадаг, хургуули дүүргэхэдэнь, хүн бүридэй миллион түхэриг нэгэ доро үгтэ ябуулдаг байна.

Дээрэ дурсагдаг хуралсалай зургаануудай байра, хамтын байрану мууданхай, хуралсал хэрэгсэлнүүд, техникэ боло бусад хуу мууданхай гээд дабаа Республикаын дээдэ зургаануудта, Арадай Хурал дээрэ дурсагдаг асуудалнуудтаар, үхибүүд абарха хэмжээнүүдыс абтан тухайда асуудал Эрдэм хуралсалай министерство табижал байдаг. Энээндэ мүншэн хэрэгтэй байһаниинь Энэ хэрэгтэ тусхайта мүншэ һомологдохо ёһотой. Хурага ябаһан имэ үхибүүдтэ олон хүнгэлэлтэнүүдыс бии болгон имэ багашуулай ажалдаа предприняти, фирмэ боло бусад газарнуудта налогтыс багаар ашаха мэтын оло хэмжээнүүд абтахаар болоһон Эдэ бүгэдэнь хойшолоуулагдаһан үншэн хүүгэдэ элжээдэ хүлээһээр.

Н. ЦЫБЕНОВ
республикын пранительствын дэргэдэ гэрэгшэ эрхил комиссиин харюусалай секретарь
Л. КАЗЮК
республикын эрдэм хуралсалай министрэй орлогч

ЭВЕНКНҮҮДЭЙ ЭХЭ НЮТАГТА

МАНАЙ республика дотор түрүүшын эвенкын соёлой түб Багдарин хууриндахи интернат хургуулида байгуулагданхай гэжэ хаяхан мэдээсээ һэмди. Үүсхэл эдэбхи ехэтэй, ажал хэрэгтээ үнэн шударгыгаар хандадаг Дарья Петровна Миронова энэ түбыс хүтэлбэрилдэг юм.

Соёлой түбтэ эмхидхэгдэһэн гар урлалай элдэб кружогуудта ябадаг үхибүүд эхэ эсэгэнэрэйнгээ, элинсэг хулинсагуудайнгаа эрхилдэг байһан али бүхы гар урлалтай танилсажа, ангай арһаар гутал болон хубсаһа хунар оёдог, арһаар, хубһаар, үйһөөр, модоор, яһаар урлажа, элдэб зүүдхэлнүүдыс, гарай

бэлэгүүдыс бүтээжэ, гартаа дүйтэй болодог байна. 17 мэргэжэлтэд эндэ хүдэлдэг юм. Эдэмнай бултадаа гүнзэгы эрдэм мэдэсэтэй, үхибүүдтэй хүдэлэхдөө шадамар бэрхэ зон лэ.

Жэшэнь, арһа элдэлгын кружогыс Раиса Таралгаевна Романова хүтэлбэрилдэг. Ньютагай хургуулин хурагшад Дима Кириллов, Саша Чернышев, Коля Данжеев, Володя Кириллов, Алеша Мордонов, Максим Загунаев болон бусад тус кружогто ябахандаа, эртэ урдын энэ үйлэдбэритэй танилсана.

Евдокия Николаевна Молоканова ангай арһаар

үндэһэн арадай хубсаһа хунар оёлгын мастер методистаар хүдэлнэ. Лиза басаганинь эхэ туһалдаг. Энэ кружогто ябадаг басагад хандаг годоор арһан гутал оёдог, дэгэлэй энгэр хормойнуудыс гоёон шэмэглэдэг байна. Тиихэдэ тэрэ элдэб үнгэтэй хубһахануудыс шэрэжэ, гоёдог юм.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Р. Т. Романова үхибүүд дунда; Е. Н. Молоканова арһаар хубсаһа хунар оёжо, үхибүүдыс хургажа байна.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

Байдал гэжээ орёохон,
Байдаг юм даа элдэб зүйл.
Наран толорон байтараа
Үйдхар буужа магадгүй.

Улаан зүрхэн шулуун бэшэл,
Уян зөөлөн эрдэнил.
Бэрхэшээл дүүрэн дэлхэй
Дээр
Бэе бээе гамнажал -
гэн мүнүүдтэй уянгата

хайхан дуунтай би 10-дахи
Классга буража байхадаа
Танилсаа нэм. "Бэе бээе
гамнажал" гэж дуунай ард
зоной дунда нилээн дэлгэрээд

байхадань, үгэнүүдэйн гүнзэги
удха хайхашаан сээжэлдэһэнээ
эжэлүүдгүй хананаб...
Буряадай арадай поэт,
РСФСР-эй соёлой габьяата

хүдэлмэрилэгшэ Дамба Зодбич
Жалсарасвай хэдэн олон тоото
боти номууд уншагшадай
анжарал ехээр татаа гэхэдэ,

алдуу болохогүй. Юундэб гэхэдэ,
нимэ гүнзэги удхатай мүнүүдэме
бэшэһэн хүн гансашье
ажабайдалай дүй дүршэл ехэтэй

бэшэ, харин бодн сагаан
сэдхэлтэй, гүн гүнзэги
бодолтой, наһан соогоо
бээлүүлжэ ябаһан эрмэлзэл,

хүсэл зоригын, ажал хэрэгын
бүхы зондо, илангаяа залуу
етэнэй сээжэдэ
нишыханааршье наа, жэшээ,

пургаал боложо үгэнэй даа гэжэ
үсэдэг хүн гэжэ ойлгохоор.
Үнэхөөрөөшье, мүнөө энэ
бэрхэшээлтэ орёо сагта,

соонь эртэ урда саһаа хойшо
нүүдэл байдалтай буряад
угсаатанай тахижа ябаһан
морин, тэрэнэй хударга зэмсэг,

хүнтэй харилсаан, зоной өөдөгүй
ябадалые шүүмжэлгэ, инаг
дуранай шэжэм онһон дорюун
хүсэн, энэрхы сэдхэл, ажал

хэрэг гэхэ мэтэ айхабтар сэсэн,
хурса бодол наһатайшье,
залуушье зондо харгы замайн
түшэлбэри боложо үгэхөөр.

Манай наһахада, Дамба
Зодбичой уран зохёолнууд
мүнөө үеын залуушуудда болон
манай халаан болохо үхибүүдтэ

хандан гэжэ хананаар. Энэ
наһамжяа ямар юумэн дээрэ
баримтална гэшэбибди гэхэдэ,
жэшээ болгон нимэ

дээр
"Холын харн газарта
Хохирхо ядахагүй гэбэл,
Холоһоо ябаһан аяншанише
Хоймортоо нуулган

хүндэлээл."
"...Халуун зүрхөө
нуларуулахагүй гэбэл,
Хамагай хүндые даалгаарай"
"Харанхы хүни харгыгаа

алдабал,
Хатаршадаа найдаарай.
Хатуу үедэ хамагаа алдабал,
Хани нүхэртөө найдаарай".

("Замай, сагай суурянууд",
238 н.)
Эдэ мүнүүдэе уншажа
байхадаа, нимэ наһал бодол
эжэлүүдгүй түрэнэ...
Хүн гэшээ гансахан наһан

дамжуулан ябаха ёһотой гэнэн
бодол Д. Жалсарасвай олохон
шүлэгүүд соо гаража ерэһыень
харанабди...

"Буурал толгойтоноор
хөөрэлдэхэдэ хайхан,
Буянга үгэнь - замай одон..."
("Замай суурянууд", 292 н.)

"Аглагхан энэ дэлхэй дээрэ
Амин холуур ябуужам -
Аба эжын,
Абал эжын
Алтан юрөөлын

сахюужам".
("Байгал", 1993 он, №6, 3 н.)
Үри хүүгэд гэшээ дүрбэн тулга
дээрэ үндыхэ ёһотой гэжэ манай

ард түмэн хэлсэдэг. Эдэ дүрбэн
юун гэшээб гэбэл, нэгэдэхиень
гүрлэн эхэ эсэгэ; хоёрдохинь -

түрлэн тоонто; гурбадахинь -
түрэлхэлэн; дүрбэдэхиень - түрэл
түүхэ.

Энэ дүрбэн тулга Дамба
Зодбичой уран зохёол соо баһал
ехэ үргэнөөр харуулагданхай
гэжэ хананада.

Үнэхөөрөө, эхэ эсэгын
буянгаар хүмүүн жаргал оложо
түрлэн бидэ эхэ эсэгээ гурбан
зоолноор үргэжэ, бодн сагаан

сэдхэл сэдхэжэ ябаа наа, энэ
наһамнай, үри брэмнай
дэмбэрэлтэй, үлзы жаргалтай
байха гэжэ мэдэхэ ёһотойбди.

Энэ наһан соогоо бүхы хэлэн
хэрэгнай, ябаһан ябадалнай, хуу
эхэ эсэгэдэ зориулан, нэрэ
солыень бузарлажа, хухалжа

ябахагүй гэжэ эрмэлзэхэ манай
наһин уялга гэшээ. Энээхэн
бодол "Эхин үгэ эхэ эсэгэ
хоёртомни" гэнэн шүлэг
соһоонь жэрысэ гаража ерэнэ:

... Үдэр хүнигүй,
Үбэл зунгүй
Үлгы дээрэм унгангүй,
Түрүүшын алхам хүүлэжэ,
Түрүүшын үгэ хэлүүлэжэ,
Түрүүшын үзэг уншуулжа,
Эрын зориг болохо
Эмээлэй дүрөөдэ хүргөөлта.
Эгээл тандаа,
Энхэргэн хонгор
шарайтамни,
Эгээл тандаа,
Энэрхы хайхан
сэдхэлтэмни,
Эгээл тандаа,
Эжы аба хоёрни,
Энээхэн номоо дахин
бариналби даа
Эгээл тандаа.
(Шэлэгдэмэл зохёолнууд, 3 н.)

Хайран тэрэ саг үнгэрөө.
Энэ мүнөө намда
Эхын альган бууна бэшэ,
Харин харасаараа,
нидхээрээ, үгөөрөө
Хажуунаам зариман
альгадана.

Тээд тэрэн хэды ехэ
үбшэнтэйб.
Хэды ехэ гомдолтойб!
Хээээш мартагдахагүй
ёһотой..."

(Замай, сагай сууряан", 135 н.)

Эхэеэ хэр зэргэ сэгнэжэ
ябаһан тухайгаа Д. Зодбич
энээхэн мүнүүдээр гэршэлнэ:
"Эхэмнай эгээл хүндэтэй хүн,
Энхэрэн тандаа дохинобди.
Эдлин ороноо танай нэрээр

дохин хандана:
"Дандаа хаанаш ябахадаа
Дабтан хэлэнэб хээээшье:
Түрлэн тоонто газарни,
Түшэг ехэ нарамни,
Түрэл ором, хайн даа!"
(Замай, сагай суурянууд, 188 н.)

Түрлэн аба эжыгээ
хүндэлхэ, түрэл тоонтотоёо
хүйһөөрөө холбоотойгоо
мэдэрэн ябаха, түрэл хэлээ
суурхуулжа, түрэл түүхээрээ

гонирхон, тэрэнээ шудалха
гэшээ залуу үетэнэй үшөө нэгэ
уялга гэжэ ашата поэт
залуушууддаа хандана.

Уран бэлигтэ поэт Дамба
Зодбич Жалсарасвай дээрэ
бэшэгдэһэн захянуудһаа

Д. З. ЖАЛСАРАЕВАЙ 70 НАҢАНАЙ ОЙДО

"БУЯНТА ҮГЭНЬ - ЗАМАЙ ОДОН"

мүнүүдэе абаад, хаража
үзэе:

"Холын харн газарта
Хохирхо ядахагүй гэбэл,
Холоһоо ябаһан аяншанише
Хоймортоо нуулган

хүндэлээл."
"...Халуун зүрхөө
нуларуулахагүй гэбэл,
Хамагай хүндые даалгаарай"
"Харанхы хүни харгыгаа

алдабал,
Хатаршадаа найдаарай.
Хатуу үедэ хамагаа алдабал,
Хани нүхэртөө найдаарай".

("Замай, сагай суурянууд",
238 н.)
Эдэ мүнүүдэе уншажа
байхадаа, нимэ наһал бодол
эжэлүүдгүй түрэнэ...

Хүн гэшээ гансахан наһан
соогоо газар дэлхэй дээгүүр
ямаршье хэрэгээр хаанашье
ябажа болохо бшуу. Тиймэһээ

бидэнэй бэе бээдэ туһалжа,
танилсажа, ойлголсожо ябаха
шухала. Ядаһан, тулиһан хүниие
оруулжа, сайлуулжа, хонуулха

ёһотой гэжэ урданай наһажаал
зоной хургаал заадаг. Дэлхэй
дээрэ бүхы юумэн мүнхэ бэшэ
ха юм даа, "эрехэ наран" гэжэ

түрлэн тоонто; гурбадахинь -
түрэлхэлэн; дүрбэдэхиень - түрэл
түүхэ.

Энэ дүрбэн тулга Дамба
Зодбичой уран зохёол соо баһал
ехэ үргэнөөр харуулагданхай
гэжэ хананада.

Үнэхөөрөө, эхэ эсэгын
буянгаар хүмүүн жаргал оложо
түрлэн бидэ эхэ эсэгээ гурбан
зоолноор үргэжэ, бодн сагаан

сэдхэл сэдхэжэ ябаа наа, энэ
наһамнай, үри брэмнай
дэмбэрэлтэй, үлзы жаргалтай
байха гэжэ мэдэхэ ёһотойбди.

Энэ наһан соогоо бүхы хэлэн
хэрэгнай, ябаһан ябадалнай, хуу
эхэ эсэгэдэ зориулан, нэрэ
солыень бузарлажа, хухалжа

ябахагүй гэжэ эрмэлзэхэ манай
наһин уялга гэшээ. Энээхэн
бодол "Эхин үгэ эхэ эсэгэ
хоёртомни" гэнэн шүлэг
соһоонь жэрысэ гаража ерэнэ:

... Үдэр хүнигүй,
Үбэл зунгүй
Үлгы дээрэм унгангүй,
Түрүүшын алхам хүүлэжэ,
Түрүүшын үгэ хэлүүлэжэ,
Түрүүшын үзэг уншуулжа,
Эрын зориг болохо
Эмээлэй дүрөөдэ хүргөөлта.
Эгээл тандаа,
Энхэргэн хонгор
шарайтамни,
Эгээл тандаа,
Энэрхы хайхан
сэдхэлтэмни,
Эгээл тандаа,
Эжы аба хоёрни,
Энээхэн номоо дахин
бариналби даа
Эгээл тандаа.
(Шэлэгдэмэл зохёолнууд, 3 н.)

Эхэ гэжэ нэрлэнэбди!"
(Шэлэгдэмэл зохёолнууд, 180 н.)

Түрлэн эхэ түрэл тоонто
хоёроо тон аданханаар нэрлэжэ,
сэгнэжэ ябахадаа:

"...Хэндэш дурлабал,
Зүрхөө юундэш буляагдабал,
Түрлэн ганса эхээе,
Түрэл тоонто газараа
Нэлгэхын аргагүй бшуу" -
"Нэлгэшэгүй нангин хоёр!" -
(Замай, сагай суурянууд, 222 н.)

гэжэ улаан худаһаараа
мэдэрнэ. Хүн гэшээ түрлэн
нотаһаа гаража, хаанашье
ябаа наа, түрэл тоонтоёо ходооо

һанажа, нэгэшье үдэрөөр ошоод
ерэдэг наа гэжэ сэдхэжэ
ябадаг. Юундэб гэхэдэ, тэндэ
манай бага балшар наһандаа

эдлин тэнпоун хибэс ногоон
дээгүүр аадар бороогой шэдитэ
аршаан дорой хүл носоогоор үетэн
нүхэдөөрөө гүйлдэжэ, оодоо

болоһон мартагдашагүй хаһа
үнгэрөө ха юм. Нотаһаа
холодоод ябахадаа, ая гангын
тархи эрехээр хангалтама

хайхан үнэр, боро харанаар
хүгшэн эжынэрэй үхэр малаа
"һэй!", "һаа!" гэхэ, нохойн
хусалдаха абяан, хотоноо дүүрэн

гадуур үшөө нэгэ хэды
захянуудтань шагнаархаа наа,
нимэ байна.

Ажабайдалнай мүнөө энэ
хатуу сагта хүндэ хүшэр болоо.
Сэхээр, худал хуурмаггүйгоор
ябахын тула зон уужам тэнпоун

сэдхэлтэй, үнэн сэхэ зантай,
муу юумэнтэй үсэдоор байжа,
харгыһаа алдуурангүй ябаха
гэшээ илангаяа шухала. Ажал

хүдэлмэриһоо зүрхэ алдангүй,
үетэн нүхэдтоо, ард зондоо
хүндэтэй, ехэ үзэгоор эхилэн
ХҮН гэнэн нэрэ солоёо дээрэ

үргэжэ шадаха ёһотойбди.
"Зон хүн бүхэнһөө эхитэйл!
Зол зоболон хоёртол
Золгон байгша наһандаа
Хүсэд хайхан үүргэтэй
Хүн гэнэн нэрэдээ
Хүрэгэ ябаеыл барандаал.."
(Замай, сагай суурянууд, 148 н.)

Ингэжэ энэ дэртэмсэдэ үндэр
түрэлтэ ХҮН боложо түрлэн
заяандаа арбан нүгэлгүйгоор бэе
бээе гамнажа, булангиргүй

нангинаар мүнхэ гэрэл болгон,
инаг дурая сахижа, эбтэй эетэй
айл бүлэ боложо, үри хүүгэдээр
үрэгэжэ, үлзы жаргалтай,

Е. ДАМДИНОВА,
БИОН-ой хүдэлмэрилэгшэ,

(Түгэсхэм... Эхинийн январиин 11-ний дугаартай)

ДЛИННАЙ ЖЭМГҮҮД

ГЭР бүлэгнийхэн гэрэлтэ үлээб. Дайны жэмгүүд ямар байсан бэ гэдэг бүгдэндээ эл ха юм байв...

Бэшээгчид абаа бди. Эшэгэмнай дорд боогүй болоо, экэн хулгайга ороод ингэшоо даа...

Гурбан хуш уутайхан үхиүүнэй бэшэг дээрэ "просмотрено военной цензурой" гэдэг тэмгэтай бэшгэеин эсэгэн хадгалжа ябахан байсан...

Бидэ Шайн байшабди. Эжымнай шад мөшок гэхай хартаабхал бүрмүсээ, едээр тариха гэдэг гавар дутаадаа...

Аба, арван ялас дүүрээб, амаршаад дагтай болохо. Дээдэ ямаршье нургуулин үүдэн мидийн үрдэ нээгэтэй...

Июниин 4-нөө геатрай искусстводо орохоом, хайн хоолойтой хэргэй эрхим мэргэжлэе бди...

Энэ үедэ эхэн уулханай ханяадаа гэдэг сангоридо аргауулаа эийн юм 1000 түхэригээр...

Армидыиша хэжэ ябасадаа, Лодон Лиховоевич эв ичгэрбэдэео ханаагаа хэбжэ...

Танай бэшгэ абажа баярлааб дээ. Гэхайнгуу дагтай тоюо болоо, хадгаа үүрэг бди...

Улаан-Удэе жэмгүүд бди. Эдн дүүдэ мэндэ хүргэнэм, бэшгэ бэшүүжэн, минин бүлэ ямар байна хаб даа...

Улаан-Удэе жэмгүүд бди. Эдн дүүдэ мэндэ хүргэнэм, бэшгэ бэшүүжэн, минин бүлэ ямар байна хаб даа...

Улаан-Удэе жэмгүүд бди. Эдн дүүдэ мэндэ хүргэнэм, бэшгэ бэшүүжэн, минин бүлэ ямар байна хаб даа...

басагангана уулзахан тухайдаа эсэгэн гэрэгхидтэ дуулаба. Хүшөр хүндэ байдалда таһа нэрэгдэжэ...

Иймэ байдал дээрэ буухадаа, гэрэй ээлгэй сэдхэлэй ямараар хүмрэгэ байһыень хэжэлтэньегүй бээ...

гашуудалтай мүнүүдэ бэшэһэн байна. "Наранай гэрэдэ алтан дэлхэй наадажа нэмээржа эхилбэ...

Танилсаагын тэмдэг 1947 оной февраль нарада Лиховоевичтойдо Москва хотодо бэшгэ эрээб...

Аба, танидаггүйшье наа, хүндэтэ Эжы Гаанадта үнэн зүрхэнэй мэндэ хүргэнэм...

Баддагтоёо нэгэ таһалга соо байнабди. Мүнөө хадаа Достоевскине уншажа байнаб...

Зэдэ Оронгоор хүдэлжэ ябахаддаа, Лодон багштан Ленинградий консерваторида нуража байхан хүбүүнэйгээ басагадые...

1967 он. 10.11. Инди. Аба, эжы, Делинээ амар мэндээ хүргэнэм. Лакнау гора орободон...

Ажаргалта: Туһалга аргатай зондо шимэ счэдто оруулахметнай гуйнабди: р/с 001467473, к/с 600164304...

Долгор Базаровида дары бэшгэ эльгэһэн байна. "Бэшгэметнай абажа, ехэ баярлааб...

Хүбүүнтэй хасаран". Энэһинээ хойшо аба эжы хоёртоо хандахан бэшгүүд хасаранһаа ердэг болобо...

Хүбүүнтэй хасаран". Энэһинээ хойшо аба эжы хоёртоо хандахан бэшгүүд хасаранһаа ердэг болобо...

бээлүүлэсэжэ ябана. Совет гүрэнэй артистнуудай бригадада оролсожо, сентябрийн 30-да мордоо хэн...

Совет гүрэнэй артистнуудай бригадада оролсожо, сентябрийн 30-да мордоо хэн Мэнэ-мэнэ ерэхээ байна...

Совет гүрэнэй делегацитай зүүн зүгэй оронуудаар ябахаддаа, хасаран Лодоновичоо үсөөхөншье үгүнүүдээр наа...

Совет гүрэнэй делегацитай зүүн зүгэй оронуудаар ябахаддаа, хасаран Лодоновичоо үсөөхөншье үгүнүүдээр наа...

Совет гүрэнэй делегацитай зүүн зүгэй оронуудаар ябахаддаа, хасаран Лодоновичоо үсөөхөншье үгүнүүдээр наа...

Совет гүрэнэй делегацитай зүүн зүгэй оронуудаар ябахаддаа, хасаран Лодоновичоо үсөөхөншье үгүнүүдээр наа...

Совет гүрэнэй делегацитай зүүн зүгэй оронуудаар ябахаддаа, хасаран Лодоновичоо үсөөхөншье үгүнүүдээр наа...

Совет гүрэнэй делегацитай зүүн зүгэй оронуудаар ябахаддаа, хасаран Лодоновичоо үсөөхөншье үгүнүүдээр наа...

Совет гүрэнэй делегацитай зүүн зүгэй оронуудаар ябахаддаа, хасаран Лодоновичоо үсөөхөншье үгүнүүдээр наа...

Совет гүрэнэй делегацитай зүүн зүгэй оронуудаар ябахаддаа, хасаран Лодоновичоо үсөөхөншье үгүнүүдээр наа...

хуудат болобо. "Бургалтайда, гурээдоо, хайн байгаа нэмдэ" гэзэ хэн Долгор Базаровна.

Хүбүүнтэй хасаран". Энэһинээ хойшо аба эжы хоёртоо хандахан бэшгүүд хасаранһаа ердэг болобо...

Хүбүүнтэй хасаран". Энэһинээ хойшо аба эжы хоёртоо хандахан бэшгүүд хасаранһаа ердэг болобо...

Хүбүүнтэй хасаран". Энэһинээ хойшо аба эжы хоёртоо хандахан бэшгүүд хасаранһаа ердэг болобо...

Хүбүүнтэй хасаран". Энэһинээ хойшо аба эжы хоёртоо хандахан бэшгүүд хасаранһаа ердэг болобо...

Хүбүүнтэй хасаран". Энэһинээ хойшо аба эжы хоёртоо хандахан бэшгүүд хасаранһаа ердэг болобо...

Хүбүүнтэй хасаран". Энэһинээ хойшо аба эжы хоёртоо хандахан бэшгүүд хасаранһаа ердэг болобо...

Хүбүүнтэй хасаран". Энэһинээ хойшо аба эжы хоёртоо хандахан бэшгүүд хасаранһаа ердэг болобо...

Хүбүүнтэй хасаран". Энэһинээ хойшо аба эжы хоёртоо хандахан бэшгүүд хасаранһаа ердэг болобо...

Хүбүүнтэй хасаран". Энэһинээ хойшо аба эжы хоёртоо хандахан бэшгүүд хасаранһаа ердэг болобо...

Хүбүүнтэй хасаран". Энэһинээ хойшо аба эжы хоёртоо хандахан бэшгүүд хасаранһаа ердэг болобо...

Хүбүүнтэй хасаран". Энэһинээ хойшо аба эжы хоёртоо хандахан бэшгүүд хасаранһаа ердэг болобо...

сэхэл Москва нидэхэбди. Зай баяртай. хасаран.

1967 он. 31. X. Аба эжы хоёр аяр холын Джайпурһаа ам мэндэ. Гайхалтай гайхалт юумэнүүдэ хаража, гайхалт эхээр гайхажа ябанаб...

Азиин оронуудаар ябахан хасаран хүбүүнийн жэмгүүд эсэгтэ шислэл хотодоо буугтаа 1968 оной январь нарын эсэгтэ Улаан-Удэе бусаа...

Азиин оронуудаар ябахан хасаран хүбүүнийн жэмгүүд эсэгтэ шислэл хотодоо буугтаа 1968 оной январь нарын эсэгтэ Улаан-Удэе бусаа...

Азиин оронуудаар ябахан хасаран хүбүүнийн жэмгүүд эсэгтэ шислэл хотодоо буугтаа 1968 оной январь нарын эсэгтэ Улаан-Удэе бусаа...

Азиин оронуудаар ябахан хасаран хүбүүнийн жэмгүүд эсэгтэ шислэл хотодоо буугтаа 1968 оной январь нарын эсэгтэ Улаан-Удэе бусаа...

Азиин оронуудаар ябахан хасаран хүбүүнийн жэмгүүд эсэгтэ шислэл хотодоо буугтаа 1968 оной январь нарын эсэгтэ Улаан-Удэе бусаа...

Азиин оронуудаар ябахан хасаран хүбүүнийн жэмгүүд эсэгтэ шислэл хотодоо буугтаа 1968 оной январь нарын эсэгтэ Улаан-Удэе бусаа...

Азиин оронуудаар ябахан хасаран хүбүүнийн жэмгүүд эсэгтэ шислэл хотодоо буугтаа 1968 оной январь нарын эсэгтэ Улаан-Удэе бусаа...

Азиин оронуудаар ябахан хасаран хүбүүнийн жэмгүүд эсэгтэ шислэл хотодоо буугтаа 1968 оной январь нарын эсэгтэ Улаан-Удэе бусаа...

Азиин оронуудаар ябахан хасаран хүбүүнийн жэмгүүд эсэгтэ шислэл хотодоо буугтаа 1968 оной январь нарын эсэгтэ Улаан-Удэе бусаа...

Азиин оронуудаар ябахан хасаран хүбүүнийн жэмгүүд эсэгтэ шислэл хотодоо буугтаа 1968 оной январь нарын эсэгтэ Улаан-Удэе бусаа...

Азиин оронуудаар ябахан хасаран хүбүүнийн жэмгүүд эсэгтэ шислэл хотодоо буугтаа 1968 оной январь нарын эсэгтэ Улаан-Удэе бусаа...

АРАДАЙ БАГША

Буряад оронойнай суута хүнүүд

АРАДАЙ БАГША

үлэһэн үри бээнэр дээрэ бууха гэсгэ бэлэн бэшэ, нүгөө талаһаа үрнэртөөс яажа эжэлүүлэхэб гэнэн бодол эсэгын зосоохине яатаргаа үрбэтгэрдөө гэхэбиди...

Танилсаагын тэмдэг 1947 оной февраль нарада Лиховоевичтойдо Москва хотодо бэшгэ эрээб...

Аба, танидаггүйшье наа, хүндэтэ Эжы Гаанадта үнэн зүрхэнэй мэндэ хүргэнэм...

Баддагтоёо нэгэ таһалга соо байнабди. Мүнөө хадаа Достоевскине уншажа байнаб...

Зэдэ Оронгоор хүдэлжэ ябахаддаа, Лодон багштан Ленинградий консерваторида нуража байхан хүбүүнэйгээ басагадые...

1967 он. 10.11. Инди. Аба, эжы, Делинээ амар мэндээ хүргэнэм. Лакнау гора орободон...

Ажаргалта: Туһалга аргатай зондо шимэ счэдто оруулахметнай гуйнабди: р/с 001467473, к/с 600164304...

гашуудалтай мүнүүдэ бэшэһэн байна. "Наранай гэрэдэ алтан дэлхэй наадажа нэмээржа эхилбэ...

Совет гүрэнэй артистнуудай бригадада оролсожо, сентябрийн 30-да мордоо хэн Мэнэ-мэнэ ерэхээ байна...

Совет гүрэнэй артистнуудай бригадада оролсожо, сентябрийн 30-да мордоо хэн Мэнэ-мэнэ ерэхээ байна...

Совет гүрэнэй артистнуудай бригадада оролсожо, сентябрийн 30-да мордоо хэн Мэнэ-мэнэ ерэхээ байна...

Совет гүрэнэй артистнуудай бригадада оролсожо, сентябрийн 30-да мордоо хэн Мэнэ-мэнэ ерэхээ байна...

Совет гүрэнэй артистнуудай бригадада оролсожо, сентябрийн 30-да мордоо хэн Мэнэ-мэнэ ерэхээ байна...

Совет гүрэнэй артистнуудай бригадада оролсожо, сентябрийн 30-да мордоо хэн Мэнэ-мэнэ ерэхээ байна...

Совет гүрэнэй артистнуудай бригадада оролсожо, сентябрийн 30-да мордоо хэн Мэнэ-мэнэ ерэхээ байна...

Совет гүрэнэй артистнуудай бригадада оролсожо, сентябрийн 30-да мордоо хэн Мэнэ-мэнэ ерэхээ байна...

Совет гүрэнэй артистнуудай бригадада оролсожо, сентябрийн 30-да мордоо хэн Мэнэ-мэнэ ерэхээ байна...

бээлүүлэсэжэ ябана. Совет гүрэнэй артистнуудай бригадада оролсожо, сентябрийн 30-да мордоо хэн...

Совет гүрэнэй артистнуудай бригадада оролсожо, сентябрийн 30-да мордоо хэн Мэнэ-мэнэ ерэхээ байна...

Совет гүрэнэй артистнуудай бригадада оролсожо, сентябрийн 30-да мордоо хэн Мэнэ-мэнэ ерэхээ байна...

Совет гүрэнэй артистнуудай бригадада оролсожо, сентябрийн 30-да мордоо хэн Мэнэ-мэнэ ерэхээ байна...

Совет гүрэнэй артистнуудай бригадада оролсожо, сентябрийн 30-да мордоо хэн Мэнэ-мэнэ ерэхээ байна...

Совет гүрэнэй артистнуудай бригадада оролсожо, сентябрийн 30-да мордоо хэн Мэнэ-мэнэ ерэхээ байна...

Совет гүрэнэй артистнуудай бригадада оролсожо, сентябрийн 30-да мордоо хэн Мэнэ-мэнэ ерэхээ байна...

Совет гүрэнэй артистнуудай бригадада оролсожо, сентябрийн 30-да мордоо хэн Мэнэ-мэнэ ерэхээ байна...

Совет гүрэнэй артистнуудай бригадада оролсожо, сентябрийн 30-да мордоо хэн Мэнэ-мэнэ ерэхээ байна...

Совет гүрэнэй артистнуудай бригадада оролсожо, сентябрийн 30-да мордоо хэн Мэнэ-мэнэ ерэхээ байна...

хуудат болобо. "Бургалтайда, гурээдоо, хайн байгаа нэмдэ" гэзэ хэн Долгор Базаровна.

Хүбүүнтэй хасаран". Энэһинээ хойшо аба эжы хоёртоо хандахан бэшгүүд хасаранһаа ердэг болобо...

Хүбүүнтэй хасаран". Энэһинээ хойшо аба эжы хоёртоо хандахан бэшгүүд хасаранһаа ердэг болобо...

Хүбүүнтэй хасаран". Энэһинээ хойшо аба эжы хоёртоо хандахан бэшгүүд хасаранһаа ердэг болобо...

Хүбүүнтэй хасаран". Энэһинээ хойшо аба эжы хоёртоо хандахан бэшгүүд хасаранһаа ердэг болобо...

Хүбүүнтэй хасаран". Энэһинээ хойшо аба эжы хоёртоо хандахан бэшгүүд хасаранһаа ердэг болобо...

Хүбүүнтэй хасаран". Энэһинээ хойшо аба эжы хоёртоо хандахан бэшгүүд хасаранһаа ердэг болобо...

Хүбүүнтэй хасаран". Энэһинээ хойшо аба эжы хоёртоо хандахан бэшгүүд хасаранһаа ердэг болобо...

Хүбүүнтэй хасаран". Энэһинээ хойшо аба эжы хоёртоо хандахан бэшгүүд хасаранһаа ердэг болобо...

Хүбүүнтэй хасаран". Энэһинээ хойшо аба эжы хоёртоо хандахан бэшгүүд хасаранһаа ердэг болобо...

"ЯНАДА" ТУҢАЛАЯ!

бодомье хүгжөөхөб, арга боломжонуудаа бээлүүлэхэб гэжэ нуража аргатай бшуу. Олон залуушуул хэжэ ажалгүй, ошохо газаргүй, мүнэггүй ябана ха юм...

залуушуулай түлөө арга шадалаараа оролдон, зөөр хуудалдаа, ном, бүүд абажа, гансаараа ажаллахаа гайхалтай даа!

Газетэ, радио, телевиденсэр депутадуушье, дээтүшээлэлтэ шислэлтэ элдэб гог үгүнүүдэ хэлэдэг, тэдэн хоолон үгэ болодо мэдэхэдэ хаш...

Ажаргалта: Туһалга аргатай зондо шимэ счэдто оруулахметнай гуйнабди: р/с 001467473, к/с 600164304 Улаан-Удэе МФО 107000 РФ Буряадай Ноёсэлын банк "ПТУ-техникум" нуруулай "Яна".

Дарима ДАГБА БГУ-гай 5-дахн курсын оюу

Ургэлжлэл. Эхинийн октябриин 19, 20-ной, декабриин 10-най дугаарнуудта)

—Хүбүүн, ши бү уурла. Эхэ, эсэгдээ шэрүүн үгэ хэлэхэ гэшэ ехэ алдуу. Тиимэхээ гэмээ наманшала, — гэжэ эсэгынгээ хэлэхэдэ, хүбүүн эхэдээ мургэбэ. Энээнэй ашаар Хүлти Үнэтэ һиихэтэ үлэйтэ һайн бэлиг зохёон далай аралда хүрэбэ.

Далайн өөрһоо олон эрдэни шулуу оложо, наада хүбөөдэнь гаража ерэхэдэ, бурхадай нэгые үзэбэ, ханашагүй гэгээн хүрэг, амитадые тэдхэгшэ зааниие болон бэшэшье һайхан үзэгдэлтэй ушарба. Тиигэхээр эрдэни шулуунуудаа ехэ багаарнь илгажа, үнэ сэнгыень тогтоожо, энээндээ шулан боолгото болон бүхэли һүнииндоо үргэхгүй һуугараа, үүр хираалха хирэнээр үргэ нойртоо даруулаба.

Хүлти Үнэтэ һиихэтын нойрһоо һэрхэдэнь, сүг ябаһан наймаашадынь хамаг бараагаа ашаад, арилшаһан байбад. Нэгэ тогтоолыньше хойноһооннай хүсэжэ ерэнэ бэээ гээд наймаашадтай ябаһоод һэн. Нүгөөдэ тэдхэгшын үүргэтэй бобоол һэрхэдээ наймаашадые үгүүлээд, ябалгын дохёо дуулангүй үлэшоо байнам, хажуудахи бобоолынь эзэнүүдтөөс ябаа гэжэ һанаад, харгыда яаралтай гарашаһан бэлэй.

Һиихэтэ эзэн хүбүүнэй харахада, модонһоо уяатай хоёр элжэгэнһэнь ондоо юумэн үзэгдэбэй.

Нара гараһан хойно наймаашад Хүлти Үнэтэ Хүбүүс үгылжэ, нинэ тиннээ гүйдэн бэдэрбэ. Зариманай "Фадургээ бусая гэхэдэ, олонхинь "тэрэ аюулта газарта тэхэрибэл, булта хохидохобди" гэдэхээр замаа үргэлжэлүүлбэ.

Хүлти Үнэтэ һиихэтэ элжэгээ ушажа, ташуурдан, яаралтай гэшхүүлэхэдэнь, тэрэнь ухаансараар наймаашадай мур унхидан ябаба. Тиин шанга балхин буужа, далайн эрьедэхи мурнууд баларжа, тэдэ хоёр төөршибэ. Тиигэжэ ябаһаар бүтүү шэрэнгитэ ойдо орошобод. Адар ехэ түмэр байшанда туласа хүрэгжэ ерэхэдэнь, үһэс шэрэлдэсэнхэй, нариихан хүзүүтэй, аймшагтай муухай толгойтой, зэбэрдэһэ хүрэмэ амитад үзэгдэбэ. Тэрэ байшангай үүдэндэ үргэсэ таягаараа тулан зогсожо байһан нэгэ хүн "аяга уһа үгыш, ангажа байнам" гэжэ гуйба. Тэрэ байшангай үүдээр түлгэдэһэн сусал мэтэ хара, хүүрэй яһан мэтэ тураһхай, үһэ зүһэндөө даруулаһан хада дуулын зэргэ гэдэхэтэй, зүүнэй цубын шэнгээхэн аматай—амитад "уһан" гэжэ үгэ дуулаад, түрискэдэн гүйжэ гараба.

—Бидэ олон жэлдэ "уһан" гэжэ үгэ огто солисоогүйбди. Ши буянтай хүн ябаһан хадаа маанарта уһа уулгыш, — гэжэ тэдэнэр гонгинолдобо.

—Таанлар ямар үйлын үрээр түрөөбгэ? — гэжэ Хүлти Үнэтэ һиихэтэ тэдэнһээ асууба.

—Замбуу тибэй хүнүүдтэ хэлэбэлнай этигэхгүйн тула бидэ энээн тушаа дуулархагүйбди, — гэбэд тэдэ.

—Таанадые нодоороо хаража байгаад, юундэ этигэхгүй хүмбди, — гэжэ Хүлти Үнэтэ һиихэтын хэлэхэдэ, тэдэнэр ушараа хоорэхэ баатай болдобо.

—Бидэ эртэ урда сагта Асма Барта гэдэг балгаһанай хүнүүд бэлэйбди. Тэрэ үедэ буян хуряаха гэжэ мэдэхэгүй ябаабди. Бидэ бултадаа нүгэлтэ шэрүүн үгэтэй харуу харьяд сэдхэлтэй, багаханшье үгэлигэ үгэхые мэдэдэггүй хүнүүд гэшэ һэмди. Тэрэл үйлөөрөө бэридэй энэ орондо түрэнэн гэшэ гүбди гэжэ тэдэнэй нэгэн хэлээд, саашань үргэлжэлүүлбэ:

—Ши буянтай хүн байгаа хадаа Замбуу бусажа ошохо тула, манай ажаһууһан Асма

үйлөөрөө болохо болоо гүбши даа". Тиигээд тэрэ намда һүниин сагта сахиха һахил хайрлаһан юм. Тэрэниинь сахяаб. Тээд үдэртөө өөрыгөө тэжээхын тула амитадай ами таһалжал ябааб. Абарагша хотогтын зарлигаар һүнииндөө шагшаабад саһиһанай ашаар, эндэ һүнииндөө сэнгэн жаргажа, харин үдэртөө халаг хүхы болон зобоноб.

Нүгэлтэ минии захигша үгые Замбуу тибтэ хүргэжэ хайрлыш. Минии мал аладаг газарай хүрһэн доро алтаар дүүргэһэн

Хүлти һиихэтын тэдэндэ эдэс үгэхэдэнь, тэрэнь нэгэнэйн аманда гал аһаһан монсогор улаан түмэр болоод, алажархин алдаба. Нүгөөдын аманда халуун бурма болоод бурьялшаба Гурбадахин аманда үгэһэн эдэниинь шорой тооһон болоод хахажа зобообо. Дүрбэдэхиинь уйтахан аман руу эдээн ороошье һаа, досоонь гал дүлэн боложо, доторыень шатаажа, оог хуугай табиюлан хүльбэрүүлбэ.

Тиин байтар мүнөөхи эхэнэр

үдөө саг сагтаа Гадьяанын гэгээндэ саб (эдэс хоол) үргэжэ, бидэ табанай нэрэдэ зориулаһан юрөөл бүтээлгын гэжэ дуулгыш.

Хүлти Үнэтэ һиихэтэ энэ мэтээр бэридэй арбан хоёр ороноор ябажа, жаргалан зоболоной элдэб үзэгдэл хаража, арбан хоёр жэлэй хугасаада аян замдаа һаатаба.

Бэридэй ороной нэгэ байшандахи үзэсхэлэнтэ һайхан эхэнэр тэрээнһээ асууба:

—Хүбүүн, ши өөрынгөө шотаг орондо бусаха хүсэлтэй хаяаш.

Хүлти һиихэтын бусаха хүсэлтэйн мэдэхэдэ хэлэбэ:

—Тиигэбэл ши мүнөө һүни унтахаяа хэбтэхэдэ, толгойгоо шотаг тэрэшээ шэглүүлээд, сэдхэлдээ һайхан дурсаарай.

Хүлти һиихэтэ хэлэһэн ёһоороо унтахаяа хэбтэхэдэнь тэрэ эхэнэр дүрбэн бэридые һахиул табижа, нойр соонь орон шотагынь хүргүүлжэ үгэбэ.

Эхэ, эсэгэнь хүбүүнтэйгээ эды шэнгэн бусахагүйдэнь хаана нэгэ тээ үхөө гэһэн бодоодо ерһэн байгаа. Түрэлхидынь буян хойноһоонь үйлэжэ: "Энэ буян хүбүүнэймнай үндэһэн сэдхэлдэ болбосорхонь болтогой. Амиды мэндэ ябаа һаа, бидэнтэй ушархань болтогой" гэжэ юрөөл табин балгаһанай гудамжаар, харгы замаар ябаһан хүнүүдтэ бэйлэг болгон тэрэнээ барюулдаг байба.

Хүлти һиихэтын гарта нэгэ бэйлэг орожо, эхэ, эсэгынгээ намайе үхөө гэжэ сэдхэдэ байхадань, тэдэндэ ошоһоной хэрэггүй гэжэ тэрэ бодообо. Иимэ бодоодо эзэлэгдэһэн Хүлти һиихэтэ Тойн болохо хүсэлтэй хотогто Гадьяанада ошобо.

—Эхэ, эсэгэшни Тойн болохыешин зүбшөөгөө гү? — гэжэ хотогто тэрээнһээ асууба.

—Эхэ, эсэгэмни энэниие мэдэнэгүй", — гэжэ Хүлти һиихэтын харюусахада:

—Ши эсэгэдээ ошожо соёрхол гуйха ёһотойш. Мүн тиихэдэ бэридэй орондохи зоболонтоной захяа оролдосотой һайнаар дүүргэ гэжэ хотогто хэлэбэ.

Хүлти һиихэтын бэридэй ороноорхиной захяа дүүргэжэ ябахада, хүнүүд огто үнэншэхгүй байбашье, заажа үгэһэн газарта алтатой домбонуудые олоходоо, бүтэдоорэн тэдэ этигэжэ, буян үйлэжэ эхилбэ. Эхэ, эсэгынгээ хажууда ерэхэдэнь, тэдэнь хүбүүнэйнгээ хойноһоо уйдхарта даруулан, нюламса ехээр адхаруулжа, нодэ һохор болоһонхой уйлан дуулан байбад. Түрэнэн хүбүүнэйнгээ дууень абахадаа, хатуу паналалһаа сэдхэлынь һэргэжэ, нодэнь харяа барааснь ойлгохоор болобо.

Нүүдэнь эхэ, эсэгынгээ энэ түбһөө халихада, Хүлти һиихэтэ агуу буян хойноһоонь үйлэдоод, түрэлхидэйнгөө соёрхолдо хүртэһэн тула хотогто Гадьяанын шаби боложо ороод, Тойн зэргэдэ хүртэбэ. Саашадаа зунай гурбан һарада гэсүүл боложо, идхал нээһэн сагта арбан аяг тахимлигуудые бүрдхэжэ, бисалгал ябуулаһанай ашаар Дайе дараттын үрэ олоһон бэлэй.

Г. ОЧИРОВА, М. БАТОИН гэгшэд хуушан монголһоо мүнөөнэй хэлэндэ оруула. (Ургэлжэлэлын хожом гараха).

Эртэ урдмнай охун бэлигэй дээжэһээ Ринчин Номтоев

АРШААНАЙ ДУҢАЛ

Барта балгаһанда хүрыш. Тэндэ манай нэгэ түрэл аилайда орожо, гуламта доронь булаатай алтаар дүүргэнхэй домбо малтажа абаад, хотогто Гадьяанада үргыш. Тиигэжэ бидэнэртэ зориулаһан уншалга бүтээлгээ һаанни, эрлигэй оронһоо маанад тошилжо болохобди.

Хүлти Үнэтэ һиихэтэ тэндэһээ зайлажа, хоёрдохи түмэр байшанда хүрэхэдэнь, "би айхабтар үлэсхэлэнби, эдэс үгыт" гэжэ гуйхадань, түрүүшын байшандахи мэтэ, эдээр элбэгшые бол, тэрэнээ эдэлжэ шадахэгүй зүдэрүү муухай амитад ехэтэ зобожо, "эд зоори үгытэй шүүлхээ харамлаһанайншаа түлөө бэридэй орондо нүгэлтэ эдэлжэ байһабди" гэдэхэдэ.

Тэндэһээ түргэн зайсажа, Хүлти Үнэтэ һиихэтын гурбадахы байшанда ошоходо наран орожо, эрэ эрдэнтэ гэр мэтээр тэрэнь үзэгдэбэ. Байшан соо үзэсхэлэнтэ һайхан дүрбэн үхин тэнгэрингээ нэгэ эрэтэй инаган жаргажа байбад. Тэдэнэр Хүлти һиихэтые амтан эдэсгээр хүндэлжэ хонуулаба. Үүр хираалха хирэнээр тэрэниие һэриулжэ: "—Үдэр эндэ байжа болохогүй, эндэһээ түргэн ябаха ёһотойт", — гэжэ ойлгуулаба.

Наранай гарахада, гоё байшангынь түмэр харша болошобо. Дүрбэн үхин тэнгэринэр түмэр хоёотой дүрбэн үлэгшэн нохойнууд болон хубилба. Хажуудахи эрдэс абажа, мяхыень үмхэ үмхэхөөр зулгаан эдижэ эхилэхэдэнь, ондоо амитад шархыень долёохо мэтээр аашалжа үдэрые үнгэргэбэ.

Наранай ороходо, түмэр харша үгы боложо, урдынхи мэтээр тоё һайхан байшан мэтээр үзэгдэжэ, мүнөөхи дүрбэн үхин тэнгэринэрэй харагдамсаарнь, Хүлти һиихэтэ тэрээнһээ:

—Ямар шалтагаанаар нимэ юумэн болоноб? — гэжэ асууба.

Мүнөөхи эрэ хүн ингэжэ харюусаба:

—Би Асма Барта балгаһанда мяха наймааладаг байгааб. Дүрбэн үндэһэн нүгэлые үйлэжэ, үхэр, хони гэхэ мэтэ амитадые аладаг һэм. Хотогто Гадьяанын "ши хилэнсэтэ үйлые тэбшээд, дүрбэн үндэһэнэй онолые боожо һахи" гэжэ дахин дахин намда айладабашье һаань, би үгыень дуулаагүйб, тэбшэжэ шадаагүйб. Үдэр бүхэндэ малай ами хороодогыемни Хотогто мэдээд намда захяа юм: "Ши һүниин сагта һайтар нүзэглэ. Үдэрынь

домбо байха. Хүлти һиихэтэ, шинии байдаг балгаһанда минии хүбүүн мал алагшаар хүдэлдэг. "Малай ами бү таһала" гэһэн эсэгынь захяа тэрэндэ хүргыш".

Тэндэһээ Хүлти һиихэтын дүрбэдэхи байшанда ошоходонь, нэгэ үхин тэнгэри эрэ хүниие бүхэли үдэр хүндэлжэ байба. Тэрэ үхинэй: эндэ үдэр байжа болохо", — гээд эдэс үмдэ хэжэ үгоод, һүниин сагта эндэһээ ябаха хэрэгтэйе ойлгуулахда, наранай орохо хирэнээр Хүлти һиихэтэ газашаа гараад һууба. Һүни болонсоор үхин тэнгэри ута хорхой боложо хубилаад, мүнөөхи эрынгээ бэеые долоо тойрожо орбодоод, толгойень сооложо, уураг тархяарнь паратаратар эдэлбэ. Үдэр боломсоор түрүүшынгээ ёһоор тэрэнээ дахин хүндэлжэ эхилбэ.

Хүлти һиихэтэ тэрэ хүнһөө юунэй боложо байһые асуухадань хэлэбэ:

—Би Асма Барта балгаһанда байхадаа һамуу залихай ябадалтай һэм. Хотогто Гадьяанын зарлиг шагнажа, ухаа заалгабашье, хургаалынь дутуу дүүргэжэ, үдэртөө масагладаг боложо, шагшаабад сахяад, (шажанда харша үйлые сээрэлжэ, сэдхэлээ даралга), һүнииндөө залихайрһан зандаа ябаһанай түлөө нимэ муу үйлэдэ дайруулаад байнам. Үдэрынь һайн, һүнииндөө муу үйлэ хэжэ ябаһанаймни үрэ энэ. Тиигээд лэ эндэ зоболон, жаргалан хоёрые ээлжэлэн эдэлжэ байнаб.

Тэрэ нүгэлтэ ингэжэ захигба:

—Асма Бартын балгаһанда минии хүбүүн нам мэтээр залихай ябадал гаргажа байха. Энэ муу нүгэлтэ ябадалаа тэбшэ гэжэ эсэгэши захина гэжэ тэрэндэ хэлыш. Гэрэймни тулгын доро дүүрэн алтатой лонхо байха. Тэрэниие абажа, өөрөө эдэлхэ сагтаа, Гадьяанын гэгээндэ эдэс хоол үргэжэ, минии нэрээр зориулаһан юрөөл табиюулыш.

Хүлти Үнэтэ һиихэтын саашаа ябахада, хэлэнгүи һайхан эд зоорезэр дүүрэн байшан соо үзэсхэлэн һайхан үнгэ шарайтай эхэнэрэй эрдэнтэ шэрэйн хүлһөө дүрбэн бэридэй уяатай байһые үзэбэ. Тэрэ эхэнэрһээ Хүлти һиихэтын эдэс эрхэдэнь, гэртээ оруулаад: "Эдэ үдэрүүдтэ үмдэ, эдэс бү үгөөрэйгты" гэжэ хэлээд, гаража ябаһаба. Эхэнэрэй гарамсаар тэдэ бэридүүд: "Эдэс, үмдэлһаа маида үгэлсын" гэжэ гуйжа оробод.

бусажа ерээд: "эдэндэ эдэс бү үгэты гээ һэмнайб. Харана гүт, эдээнһээ яажа зобохыень. Эдээнэй эдэлхэ эрхэтэй һаа, би үгэхэ байгаа ха юмбиб. Шамһаа үлүү эдэниие хайрланалби", — гэбэ.

Хүлти һиихэтын тэрэ эхэнэрһээ зоболонтоной ямар үйлөөр эндэ түрэнһыень асуухадань, хэлэбэ:

—Танай Замбуу тибэй хүнүүдэй этигэхэнь бэрхэ байха. Тиимэхээ хэлэһэнэймнишье үлүү.

—Би нодоороо хаража байгаад, юундэ үнэншэхгүйбди, этигэхэб. — гэжэ Хүлти һиихэтэ хэлэбэ.

Тэрэ эхэнэр ингэжэ хоорэбэ.

—Бидэ урда сагта энэ табуулаа нэгэ гэрэй хүнүүд байгаа зомди. Гурбаһынь минии хүбүүд дүрбэдэхи эрэмни. Эдэ дүрбэнгэйгөө гаряндаа ошоод байхадань, нэгэ хотогто бинлад гуйжа ерээ һэн. Ажаада гараһан дүрбэндөө эдэс шанаад хүлэжэ байһан аад, тэдэ эдэсгээ хотогто үгэбэб. Эдэс дахин шанажа, үдэрынь эдэс хожомдуулжа абаашахадамни, тэдэмни намдаа ехээр уурлаба. Ушараа хоөрэхэдэмни, ойлгоһон тэды шэг үзүүлээшье, һаа, уур сухал соогоо нэгэниинь: "аяга тахимлигай амандань тэрэ эдэниини монсогор улаан түмэр боло" гэбэ. Нүгөөдэнь: "аманиинь үнэлэ, бурмаар эзэлэгдэ" гэжэ хоролхобо. Гурбадахинь: "Шорой тооһоор аманиинь дүүрэг" гэжэ һүхирбэ. Дүрбэдэхиинь: "Галтай сог эдимэр" гэжэ хэлэбэ. Тиигэжэ эдэ дүрбэмни хотогто шэрүүн үгэ хэлэһэн нүгэлэйнгөө үйлөөр үрые лаб амсажа байна. Харин би эдэниингээ хараал табилдахада: "тэрэниинетнай нодоороо үзэһүүб" гэжэ аманай адуури хэлэн бэлэйб. Тиигэжэл би өөрөө дүрбэн Махаранзын изагуурга түрэхэ хүн аад лэ, энэ бэридэй орондо түрөөб. Буруу юрөөл табиагүй гэшэ һаа, бэригүй орондо ерэнгүй, гушан гурбан тэнгэридэ ошохо хубитай байһан гэгэнэб. Ши, хүбүүн, Асма Барта балгаһанда хүрэхэдөө, наймаашан болоһон минии үхинтэй уулзыш. Тэрэндэ эхынгээ хилэнсэ нүгэлые тэбшэ гэһэн захяаем хүргөөд эсэгыншини хуушан байшангай һууринда алтаар дүүрэн найман түмэр тогоон, үнөө алтан нэгэ дуудуй (гэлэн хүнэй бээ хамгаалха зорилготой абажа ябадаг таяг) булаатай байха. Тэрэниие малтажа гаргаад, өөрөө эдэлхэ

XVII жаранай модон хүхэгшэн гахай жэл
(1995-1996 он)

ҮБЭЛЭЙ ДУНДА ШАРА ХУЛГАНА НАРА

Буряад литэ	25	26	27	28	29	30	1
Европын литэ	15	16	17	18	19	20	21
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабба Понед.	Мягмар Марс Вторник	Үагба Меркури Среда	Пүрбэ Юпитер Четверг	Баасан Солбок Пятница	Бимба Сатурн Суббото	Нима Наран Воскр.
Үнгэ Үдэр	Сагаагшан Гахай	Хара Хулгана	Харагшан Үхэр	Хүхэ Бар	Хүхэгшэн Туулай	Улаан Луу	Улаагшан Могой
Мэнгэ	8 сагаан	7 улаан	6 сагаан	5 шара	4 ногоон	3 хүхэ	2 хара
Луудал	Огторгой	Унан	Уула	Модон	Хии	Гал	Шорой

Гарагай 2-то хуушанай 25 (январин 15). Хандаманарай үдэр. Энэ нарада 24-нэй үдэр байбагүй.

Сагаагшан гахай, 8 сагаан мэнгын, огторгойдо луудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, тахиха, лусуудта үргэл үргэхэ, далага абаха, субарга, сэргэ бурхан болон мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые бүтээхэ, наһа утадхалгын ном уншуулха, эм найруулха, сахюуса хуруулха, бэе бэеынгээ харилсаа найжаруулха, аршаанаар бэеэ ариоудха, шажанай хайндэр хэхэ, баярта ушараа тэмдэглэн хайндэрлэхэ, сан табиha, хадаг табиha, бэри буулгаха, хүргэхэ, хурим түрэхэхэ, тэнгэри тахиха, гүрэм уншуулжа, эльбэ гаргуулха, ехэ хүнине бараалхаха, буян үйлэдэхэ, замда гараха, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, андалдаа хэхэ, тангаригаа болоулха, дайсаные тарха мэтгын үйлэнүүдтэ онсо хайн. Зүгөөр ном соносохо, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, эд хэрэгсэл газашань гаргаха, нүүхэ, наһа барагшыне хүдөөлхэ, зураг зураха, бөөгэй хэрэг хэхэ, газар малтаха, модо үндэһэтэйнь унагааха, үбшэ аргалжа эхилхэ, мяха шараха, тоһо хайлуулха мэтгын үйлэнүүдые тэбшэлтэй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, нодэнэй хараа муудаха.

Гарагай 3-да хуушанай 26 (январин 16).

Хара хулгана, 7 улаан мэнгын, уһанда луудалтай үдэр. Бурханда, Наранда, нарада, Газарта болон бусад планетэнүүдтэ мүргэхэ, лусуудта үргэл үргэхэ, хии бараа сараха, түмэрөөр уранай зүйлнүүдые бүтээхэ, үүдэ гаргаха, юумэ худалдаха, нялхануудые эмшэлхэ, эдээ, хубсаһа олохо, үгээлгэ үгэхэ, эдэй тэнгэри тахиха, бурханай шэрээдэ Мандал табиha, буян үйлэдэхэ, бэри буулгаха, гэр бариха, хубсаһа эсхэхэ, эһээбэри табиha, тараг бэрихэ, айраг халааха, дайсаные болон ада шүдхэр дараха, худалдаа наймаа хэхэ мэтгын хэрэгүүдтэ хайн. Гэбэшые наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, замда гараха, үхэр худалдаха, андалдаа хэхэ, юумэ газашань гаргаха, нүүхэ, мал үүсэхэ, үхибүү үргэжэ абаха, хүн дүрсээс алдаха, ехэ уһа гаталха, загаһа бариха, тангариг абаха, мяха шараха,

тоһо хайлуулха мэтгын үйлэнүүдые тэбшэхээр. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, зол ушарха.

Гарагай 4-дэ хуушанай 27 (январин 17).

Харагшан үхэр, 6 сагаан мэнгын, хада уулада луудалтай үдэр. Дашаниматай (үлэй хутагтай), маша хайн үдэр. Илангаяа бурханда мүргэхэ, тахиха, далага абаха, аршаанаар угааха, нүгэлөө наманшалха, бэри буулгаха, хурим түрэхэхэ, нүүхэ, дүн абаха, ваджрын ёһо бүтээхэ, гэрэй нуури табиha, һөөи гэр бүрихэ, үхэр худалдаха, хутага, эзбэсэг дархалха, баярта ушараа тэмдэглэн хайндэрлэхэ, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, бүжэг наада эрхилхэ, эм найруулха, буян хэхэ, хээрэ ажал хэхэ, хубсаһа эсхэхэ, замда гараха, эд, үхэр худалдажа абаха, юумэ худалдаха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, тараг бэрихэ, айраг халааха, эд бүтээхэ, зурхай шудалха, хүршэтгээ харилсаа тогтоохо мэтгын үйлэнүүдтэ хайн. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, амгалан тэнюун байдалда хайн.

Гарагай 5-да хуушанай 28 (январин 18).

Хүхэ бар, 5 шара мэнгын, модондо луудалтай үдэр. Дасан дуган, мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые заһабарилха, тэдэниие арамнайлаха, ноёндо хандаха, ном номнохо, ном оршуулха, ламын санаар абаха, хубарагай һахилда хүртэхэ, тэнгэридэ мүргэхэ, тахиха, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, суглаа зарлаха, сангарил хэхэ, маани сахиха, бисалгал хэхэ, залуу мал эмнихэ, даагадай һүүл, дэлһэ тайраха, тангаригаа болоулха, дайсаные номгодхохо, бурханай ном уншаха, замда гараха, сээсг тариха, городто ажал эрхилхэ, мал үүсэхэ, газараа заалгаад, гэрэй нуури табиha мэтгын үйлэнүүдтэ хайн. Гэхэ зуура бэри буулгаха, түрэхэхэ, худалдаа наймаа эрхилхэ, угаал хэхэ, хубсаһа эсхэхэ, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ мэтгые сээрлэхээр. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, хэрүүл шууян гараха, тэмсэл болохо.

Гарагай 6-да хуушанай 29 (январин 19).

Хүхэгшэн туулай, 4 ногоон мэнгын, хиидэ луудалтай үдэр.

Бурханда мүргэхэ, номой сахюуса хуруулха, далага абаха, наһа утадхалгын хэрэг бүтээхэ, замда гараха, дайсаные номгодхохо, ада шүдхэр дараха, эм найруулха, үхэр малаа онсо хайнаар харуулха, тантрын тарни уншаха, һогтуе номгоруулха, шуһа ханаха мэтгын үйлэнүүдтэ хайн. Гэбэшые нарай үхибүүдые гэрһээ гаргаад, ондоо тээшэнь эльгэхэхэ, тангариг абаха. Суглаанда сугларха, бэри буулгаха, шорой шулуу хүдэлгэхэ, модо отолхо, нүүхэ, үймэхэ, хүрэнгэ табиha, гэрһээ юумэ гаргаха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, худалдаа наймаа хэхэ, андалдаа хэхэ, үхэр худалдаха, абаһанаа бусааха мэтгын үйлэнүүдые тэбшэлээр. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, һүнэлэн зайлажа тоорихэ.

Гарагай 7-до хуушанай 30 (январин 20). Дүйсөн үдэр.

Улаан луу, 3 хүхэ мэнгын, гада луудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, зальбарха, буян хэхэ, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, дайсаные болон ада шүдхэр номгоруулха, наһа утадхалгын хэрэг бүтээхэ, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, замда гараха, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, тараг бэрихэ мэтгын үйлэнүүдтэ хайн. Зүгөөр бэри буулгажа, түрэхэхэ, гэрһээ юумэ гаргаха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, шуһа ханаха, төөнэхэ, хүниие зобоохо, гажарха, эблэрхэ, мал үүсэхэ, ном оршуулха, абаһанаа бусааха, модо хороодохэ, сабшаха мэтгые сээрлэлтэй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, эрлигтэй ушарха.

Гарагай 1-дэ шэнын 1 (январин 21).

Үбэлэй һүүл шарагшан үхэр нара гараба.

Улаагшан могой, 2 хара мэнгын, шоройдо луудалтай үдэр. Сэргэ бурхан, ном, мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые арамнайлаха, хубсаһа эсхэхэ, нүүхэ, үбшэ аргалха, ада шүдхэр зайлуулха, хараал сараха мэтгын үйлэнүүдтэ хайн. Зүгөөр бурханда мүргэхэ, үргэл үргэхэ, гэрэй нуури табиha, эм найруулха, наһа барагшын хэрэг бүтээхэ, гэрһээ юумэ гаргаха, гүрэм уншуулха, худалдаа наймаа хэхэ мэтгые тэбшэхэ, гэнэ. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, наһан богони болохо.

НҮХЭРЭЙНГӨӨ ДУРАСХААЛДА

"Буряад үнэн" газетын редакциин харюусалгата секретариин орлогшо, Россин Федерациин Журналистнуудай Холбооной гэшүүн Ольга Потельхоновна Цыренова гэнтэ наһа бараба.

О.П.Цыренова (Бадмаева) 1937 ондо Хурамханай аймагай Алла тосхондо колхознигой бүлэдэ түрэлхэн байгаа.

Улаан-Үдэ хотодохи буряад интернат хургуули дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр Буряадай багшанарай институтта хурахаая ороо һэн. Институдай түүхын-хэлэ бэлтгэй факультетые 1960 ондо дүүргэжэ, Зэдын аймагай Алцаг нотогай хургуулида ород болон түрэлхи хэлэнүүдые зааһан байгаа. 1962 онһоо Ольга

Потельхоновна хуби заяага журналистикатай холбоо. Республиканска типографида корректорээр, "Заря коммунизма" газетын редакцида корректорээр, харюусалгата секретаряар, редакторай орлогшоор хүдэлөө һэн.

1972 онһоо хойшо наһа

баратараа Ольга Потельхоновна "Буряад үнэн" газетын редакциин харюусалгата секретариин орлогшо, КПСС-эй ЦК-т дэргэдэхи Москвагай Дэвсхэ партиина хургуули хурахадаа, забһарлал хэһэн. 1966 онһоо КПСС-гэшүүн. Буряад Республикын соёл габьяата хүдэлмэрилэгшэ "Шэн габьяата ажал" түлөө. В.И.Ленин-түрэлхөөр 100 жэлэй ойд "Ажалай ветеран" гэж медальнуудаар, Буряад АССР-эй Верховн Советэй Президиум Хүндэлэлэй грамота шагнагданхай.

О.П.Цыренова түрэлхэлээ хайн мэдэх шударгы бэрхэ, газетын зохидоор шэмэглээ, шадаха журналист гэнэ тоологдодог байгаа.

Үнэн сэхэ зантай, ариун хайхан сэдхэлтэй хүн һэ. Али бұхы Аут Дунданиуудтэ эбсэшэгүйгөөр хандаа байгаа. Хаанша хүдэлхэдөө тэрэ оло нүхэдтэй байһан юм. Сугта хүдэлдэг үетэ нүхэдэйнгөө Оуһа хүндэтэй, хүхиюун аба зантай, хайхан хоолой хүн юм һэн. Юрэдөөл, тэрэ яб-саб гэтэр хубсада урин зулгы зантай, энэрэ сэдхэлтэй эхэнэр бэлэ Рубина болон Алёша гэж нэрэтэй хубүүн басатэ хоёртоо, аша зээнэртэ энхэргэнээр хандаа эжлын байгаа.

Бэйлгтэй бэрэ журналист, хайхан сэдхэлтэй, түбшэн дар зантай, найдамта нүхэрэймнай ариун хайхан дурасхаал манай зүрэ сэдхэлдэ хэгдээ үлэхэ

Сугтаа хүдэлдэг нүхэдэй

"Буряад үнэн" газетын редакциин харюусалгата секретариин орлогшо, Буряад Республикын соёл габьяата хүдэлмэрилэгшэ

Ольга Потельхоновна ЦЫРЕНОВАГАЙ

гэнтэ наһа бараһан ушараар Буряад Республикын Олон мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй ба полиграфийн гүрэнэй комитет, республикын Журналистнуудай холбоон, "Буряад үнэн", "Бурятия", "Правда Бурятии", "Молодёжь Бурятии" газетэнүүдэй редакцинуудай хүдэлмэрилэгшэд гэр бүлэдэнь, түрэлхидтэнь, дутыи хүнүүдтэ гүнзэгы шаналал гашуудалаа мэдүүлнэ.

Байгша оной январин 14-дэ 12 саһаа Хэблээ байшанһаа (Каландаришвилиин үйлсэ, 2) хүдөөлүүлэгдэхэ.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Редакторай орлогшо П. И. НИМАЕВ.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАНШЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖИГЖИГОВЫ-М.Ж. (харюусалгата секретарь), ОЧИНРОВС, Ц. ШИГЛАЕВЫ. И. (сөхтгэй редактор), С. ДЯМИТЧИНОВ. (редакторай орлогшо), Ц. П. ГЕЦ. (ОРЖАНЕВИ. И. (редактор), САМБЯТОВА Т. В.

Манай адрес:

670000, Улаан-Үдэ, Каландаришвилиин үйлсэ, 23. "Буряад үнэн" газетын редакци.

Газетэ хэблэлэй 2 хуудалан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэһэг 4000. Хэблэлдэ тушаалдан саг 17 00.

Буряад Республикын республиканска типографида газетэ хэблэгдээ. Директорэйнь телефон: 2-40-45. Б-0079-дэхи номертойгоор бүрихэдээ абтанхай. Заказ №6.

Редакциин телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмнын - 2-54-54, редакторай орлогшонорой - 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретариин - 2-50-52, секретарииндай - 2-60-91, таһагуу шитгын-политическэ - 2-55-97 (даагшан), 2-61-35, 2-56-23, социално-экономическа - 2-64-36 (даагшан), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлой, эрдэмтэй болон хургуулинуудай - 2-60-24 (даагшан), 2-57-63, олонштын хүдэлмэрини ба мэдээсэлэй - 2-54-93, (даагшан), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын - 2-67-81; корректорнүүдэй - 2-33-61, компьютерна түбэй - 2-66-76. Манай корреспондентүүд: Агинскда - 3-42-19; Закаменскда - 30-61. "Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтерй - 2-23-67, вахта - 2-67-95 2-67-05.